

İREAN

No:25-Dekabr 2008-İctimai fikir jurnalı- 3 AZN

Nəflərin təzkiyə olduğu mövsüm:
Həcc mövsümü

Sevgimizin,
səmimiyyətimizin və
fədakarlığımızın
bir nişanəsi:

QURBAN

Qurban dirilişdir.

Qurban sevgi mövsümüdür.

Qurban İbrahim kimi malı, canı, övladı ilə təslim olmaqdır.

Qurban Allaha yaxınlaşdıran ibadətdir.

Qurban Allaha olan sevginin ən ülvî isbatıdır.

Qurban Xəlilullahın şafaətinə layiq olmaqdır.

Qurban ağı qəlbə təslim etməkdir.

Qurban insanların bir-birinə yaxınlaşmasıdır.

Qurban Allaha sədaqətin ən çətin imtahanıdır.

Qurban duanı, ibadəti, ölümü və həyatı Allaha məxsus etməkdir.

Qurban qulluğun qayəsini dərk etməkdir.

Qurban ixlasın əməllə simvollaşmasıdır.

Qurban fərdi və ictimai mənada ən böyük fədakarlıqdır.

Qurban ölümə sonsuz dirilişdir.

Qurban sevimli olan şeydən ən sevimli olan üçün vaz keçməkdir.

Qurban qulun, Allah üçün qula və Allaha ən gözəl hədiyyəsidir.

Qurban paylaşmaq naminə ən mühüm sosial fəaliyyətdir.

Qurban olmaq sözdə deyil, əməldə və həqiqətdə özünü Allaha fəda etməkdir.

Qurban Haqqa təslimiyyəti İsmayıl kimi bıçaq altına yataraq təsdiq etməkdir.

İRFANDAN

Möhtərəm oxucular!

Stabil və monoton bir həyat yaşamaq özüylə birlikdə içindən çıxmaz bir ətəli, tənbelliyi gətirir. Dünya çox sürətlə dəyişir və müxtəlif yönərdən müsbət və ya mənfi olaraq inkişaf edir. İnsan dəyişən və inkişaf edən dünyada bəzən özünü yaxşı yetişdirib zamanın önünə keçir, bəzən də zamanın gerisində qalaraq sanki öz kölgəsinin ardınca gəlir.

Mənəvi dinamikləri bəlkə də hər günün hər dəqiqəsində və anında gözədən keçirməliyik. Əşyaya verdiyimiz əhəmiyyətin az bir qismini öz mənəvi dünyamıza ayıra bilsək hər halda durğunluqdan və sabitlikdən özümüzü qurtarıb hər yeni günə daha münbit və daha faydalı başlamış olacağıq.

Mənəvi dinamizminizi artırmanın ən ideal yolu başda **nəfs mühasibəsi** və iç dünyamızı bir daha gözədən keçirməkdir. İç aləminizi gözədən keçirməyə Quran ifadəsilə **“tövbə”** deyilir. Tövbə bir canqurtaran, bir ümid qapısıdır... Amma hər zaman açıq və şəfqətlidir. Qul bacardığı qədər tələssin, gələ bildiyi qədər gəlsin, mərhəməti sonsuz olan Allah özünə yeriyərək gələnə qaçaraq gedər. Bir addım gələnə on addım gedər. Çünki Onun şəfqət deryasında yaratmış olduğu hər mükəlləfə mütləq yer vardır. Bir ananın övladına olan şəfqətindən qat-qat artıqdır Onun qullarına olan mərhəməti.

Elə isə bu mübarək aylarda, bu müqəddəs **Həcc və Qurban** mövsümündə, öncə nəfs-lərimizi qurban etməli və müqəddəs yolçuluğa gedə bilməsək də Rəsuli-Kibriyanın mənəvi şəxsinə özümüzü təkrar onun sünnəsinə və həyat düsturuna uyğun bir qul olmaq üçün hesabla çəkməliyik.

Tövbə şansını həyatda bizə biçilən zaman dilimi bitmədən dəyərləndirməliyik.

Möhtərəm oxucular, yaxınlaşmaqda olan bu Qurban bayramını həm nəfsimizi, həm də ən çox dəyər verdiyimiz şeyləri Allaha qurban etmə zamanı olaraq görməliyik. Bu zaman dilimini bir fürsət bilib yoxsulların sevinməsi və fəqirlərə əl uzadılması zamanı olaraq dərk etməliyik.

Bu üzdən İrfan jurnalının bu sayında iki mövzunu sizin diqqətinizə təqdim etməyi uyğun gördük.

Qurban və tövbə. Əslində bu iki mövzu bir-biri ilə yaxından əlaqəlidir. Çünki qurbanı tam mənasıyla dərk etmək sağlam bir tövbə nəticəsində hər şeyini Allah yoluna verə bilmə alimə-ablığı göstərmək deməkdir. Bu da sağlam və şəxsiyyətli bir qulluq idrakı ilə ola biləcək bir haldır.

Bu sayımızla artıq yeni bir ilin səhifələrini aralamaq üçün get-gedə zamanın daralmağa başladığını və 2009-cu ilin ayaq səslərini duymağdayıq. Bunu nə üçün ifadə edirik? Çünki 2009 il bir çox cəhətdən bizim üçün əhəmiyyətlidir. **Bakı, İslam Konfransı Təşkilatı tərəfindən “İslam Mədəniyyətinin Mərkəzi”** elan edildi. Bu, Bakı və Azərbaycan üçün çox mühümdür. Bunun üçün bir çox fəaliyyətlərin həyata keçiriləcəyi ehtimal olunur. Yenə bildiyiniz kimi 2009-cu il abunə kampaniyamız sürətlə davam etməkdədir. Reklamlarını təmsilçilərimizdən aldığınızı ümid edirik. Abunə kampaniyası çərçivəsində hədiyyə olaraq verdiyimiz kitablar çox qiymətli və hər evdə olması gərəkən kitablardır.

“Ən gözəl insan Həzrət Məhəmməd”, “Hüzurlu Ailə Yuvası” kitablarının yanında, **Örnək Şəxsiyyət Həzrət Məhəmməd Mustafa kitabının səsli CD-si, 6 ədəd Bizim Ailə jurnalı və ildə 12 ədəd İrfan jurnalı.** Hər halda bu hədiyyələrin sizin kitabxananızda olmasını arzu edərsiniz.

Bu sayımızda **Salih Zeki Meriç “Peşmanlıq ərddədir”** başlıqlı yazısı ilə tövbədə gizli olan ərddəmi və qulun Rəbbinə qarşı peşmanlığında qət etdiyi dərəcəni anlatmağa çalışdı. **Nurlan Məmmədşad** təzəliyini hər zaman qoruyacaq bir şəhidimizdən bəhs etdi: Hafiz Emin

Yeterlə bağlı yazısını oxuduqda ruhuna bir fatihə ərməğan etməyi unutmayın. **Dr. İbrahim Baz** qurban olmaq yolunda İbrahim olmağın çətinliyini və Hz. İbrahimin şəxsinə İsmayılı qurban etmə fədakarlığını anladı. **Lokman Helvacı** möminlərin dua edərkən nümunə götürəcəyi hədisləri sizinlə paylaştı. **Ali Çınar** öz yazısında Təbuk qəzvəsinə qatılmadığı üçün peşmanlıq duyğuları ilə tövbə edən üç səhabədən yazdı və onların halıyla həmhəl olmağa çağırdı bizi. **Dr. Mehman İsmayılov** qurbanın insanlar arasındakı körpü rolundan bəhs etdi. **Möhtərəm Osman Nuri Topbaşın** “Tövbə və göz yaşı” başlıqlı yazısı isə hər birinizə dərin mənəvi təəssürat bəxş edəcəkdir. **Prof. Dr. Yaşar Kandemirin** “Müqəddəs Yolçuluq” adlı yazısı ilə sanki həcc yolçuluğuna çıxmış kimi olacaqsınız. **Prof. Dr. Muammer Erbaşın** yazısında isə Rəsulullahın “ağız dadını pozan” dediyi ölümü düşünəcəksiniz. **Adem Şahinin** yazısı ilə kainatın daha bir parçasını təfəkkür nəzəri ilə seyr edəcək, yeni mənalar oxuyacaqsınız. **Hacı Arif Ceylanın** qələmə aldığı mövzu isə bu gün hamımızın bə-

lasına çevrilən mənəvi xəstəlik – sui-zənn haqdadır. Bakı İslam Universitetinin Zaqatala Şöbəsinə təhsil alan və müsabiqədə fərqləndikləri üçün ümrə ziyarətinə göndərilən bir qrup gənc tələbələrdən aldığımız reportaj da Qurban bayramı ərəfəsində yerinə düşər hər halda. Əminik ki, bütün yazıları sevə-sevə oxuyacaqsınız.

Keçdiyimiz ayın 22-də Bakıda beynəlxalq simpozium keçirildi. Gəncliyə Yardım Fondu, Mahmud Kaşqari Fondu, Türkiyə Universitetləri Məzunları İctimai Birliyi və Türkiyə Cümhuriyyəti Türk Əməkdaşlıq və İnkişaf İdarəsinin birlikdə hazırladıqları “Keçmişdən Günümüə Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı bu konfrans yeni nəslin öz soykökünə, qədim ənənələrinə sədaqətinin bir rəmzi idi. Jurnalımızın səhifələrində sözügedən simpoziuma da yer ayıraraq sizi mədəniyyət sahəsində atılan yeni uğurlu adımlardan xəbərdar etmək istədik. Yeni 2009 ilində ürəkaçan fəaliyyətlərdə görüşmək ümidi ilə...

Kompyuter dizaynı:

İrfan Qrafik
Copyright 2008 © All Rights Reserved
Created and supported by “irfan”

Foto:

«İRFAN»

Ünvan:

Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

Abunə təmsilçiləri:

AĞDAŞ - Şahin Rəhimov- 050 3887068
İSMAYILLI - Vəlif Teymurov-0504653601
ZAQATALA - Zöhrab Mehdiyev -0505836888
ƏLİABAD - Kamran Məmmədov-0503806922
ŞAMAXI - Akif Hüseynli-0506205928
ŞƏKİ - Vüqar Məmmədov-0556237232
QƏBƏLƏ - Saleh Şirinov-0503827823
GÖYÇAY: Müşfiq Əsgərov-050 349 01 57
KÜRDƏMİR: Aqil Əliyev-050 718 35 41
MİNGƏÇEVİR: Müşfiq Nəcəfov-070 718 55 37
QUBA: Seyran Fərəczadə-050 747 10 79
SAATLI: İsmayıl Cəlalov-050 329 08 05
ŞİRVAN: Vüqar Nağdəliyev-070 722 82 02
XAÇMAZ: Elvin İdayətov-050 584 90 95

İllik abunə qiyməti:

Ölkədaxili 25 manat
Xarici ölkələr üçün 35 USD

www.irfandergisi.com

E-mail

irfan@irfandergisi.com
irfandergisi@yahoo.com

İRFAN
Dekabr/2008/№:25
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reystri №: 1763

Direktor:

Salih Zeki MERİÇ

Təsisçi və redaktor:

Dr. Abbas QURBANOV

Məsul katib:

Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Redaksiya heyəti:

Akademik Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Nurlan MƏMMƏDZADƏ
Səadət MURŞÜDOVA
Hacı Arif HEYDƏROĞLU
Rövşən QƏNİYEV
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Abunə və reklam işlərindən məsul:

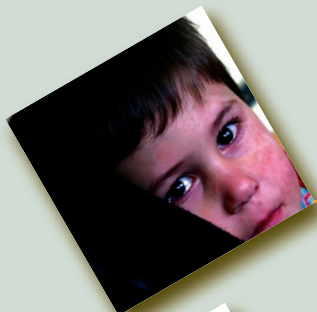
Niyazi YUSİFOV
Tel: 070 351 35 54

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

İÇİNDƏKİLƏR

Peşmanlıq ərđəmdir Salih Zeki MERİÇ	6
Allah tövbə edənləri sevir Aqil ƏLİYEV	8
Qurban ola bilmədik, tövbələr olsun Dr. İbrahim BAZ	10
İnsanları yaxınlaşdıran bayram: Qurban Dr. Mehman İSMAYILOV	12
Qurban olanlar gəlsin Nurlan MƏMMƏDZADƏ	14
Qurbanla əlaqəli müxtəlif fətvələr Dr. Əhməd NİYAZOV	18
Müqəddəs yolçuluq Prof. Dr. M. Yaşar KNDEMİR	18
Bir mübarək səfər olsa da getsəm REPORTAJ	20
İstəməyi bilənlərin duası Lokman HELVACI	24
Tövbə və göz yaşı Osman Nuri TOPBAŞ	26
Yer üzü dar gəldikdə Ali ÇINAR	32
İnsan qədər qədim olan virus: Sui-zənn Hacı Arif HEYDƏROĞLU	34
Ölüm Prof. Dr. Muammer ERBAŞ	36
Bir şəhidi uğurlarkən İbrahim EROL	38
Türkün üç böyük şeiri Səlim BABULLAOĞLU	40
Əyri çay Adem ŞAHİN	44
Cəhənnəm odunun dəyməyəcəyi göz Nazim MUSTAFAYEV	46
Düşüncə tariximizin yaşantıları Prof. Dr. Şahin XƏLİLİ	48
“Keçmişdən günümüzə Xoca Əhməd Yəsəvi” beynəlxalq simpoziumu.....	50
Poeziya gecəsi.....	52
Texno Aləm.....	53
İbrətlər.....	55

İÇİNDƏKİLƏR

Peşmanlıq ərdəmdir
Salih Zeki MERİÇ

6

İnsanları yaxınlaşdıran bayram: Qurban
Dr. Mehman İSMAYILOV

12

Tövbə və göz yaşı
Osman Nuri TOPBAŞ

26

Türkün üç böyük şeiri
Səlim BABULLAOĞLU

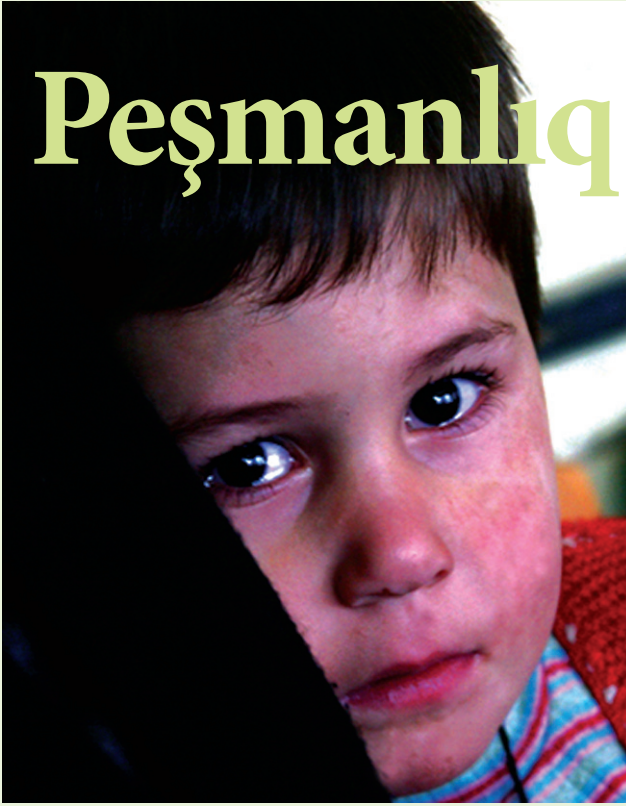
40

“Keçmişdən günümüzə Xoca Əhməd
Yəsəvi” beynəlxalq simpoziumu

50

Peşmanlıq ərddəmdir

Rəbbinin verdiyi nemətlərə haqqıyla şükür edə bilmədiyi üçün tövbə etməlidir. Haqqıyla gözyaşı tökə bilmədiyi, qulluq sirrinə çata bilmədiyi üçün... Hər keçən gün yeni ürəklər fəth edə bilmədiyi üçün, bir bəndə “günah” kəlməsini söz lüğətinin hansı səhifəsinə yerləşdirə bilər ki? Hansı ağ səhifə razı olar ki, onu yazmağa?!

İncədən-incəyə insanın ürəyinə saplanır ən acı bir peşmanlıq. Peşmanlıq ərddəmdir çox zaman. Belə ki, peşmanlıq, etdiyi xətanı dərk etməkdir. Nəticəyə aparır insanı.

İllər boyu pak və təmiz ürəyə nöqtə-nöqtə düşən qara ləkələr... Bəzən acısı və iztirabı duyulan, bəzən qəflət örtüsü ilə insanı məhvə sürükləyən günahlar. İncə bir sızıntı kimi insan şüurunun dağlarına, dərələrinə, düzənliklərinə yayılır və idealda olması lazım olan “sibğatallah və mən əhsənu minallahi sibğatun” sirrini fitrəti pozan kimi pozar. Açılan bir çat kimi, yaxud vücuda bulaşan virus kimi insanın fitri şüuruna bulaşır... Yayıldıqca yayılır... Qanqrenə

çevrilən üzvləri kəsmək məcburiyyətində qalır insan. Kəsilib atılacaq yerlərin fərqi varmaqda bir cəhdin ifadəsi və ya bütünlüklə günah yumağının içində olma qəfləti...

“Hər bir insan dünyaya gələndə islam fitrəti üzrə doğulur, sonra atası onu dəyişdirir...” hədisi-şərifində bəyan edilən fitrət üzrə yaradılmaq və sonra dəyişilmək insana xas bir xüsusiyyətdir.

Tövbəyə gedən yollar günahlardan keçməməlidir. İnsan günah dayanacağına gəlmədən tövbə mənzilinə çatmalı... Və etməsi lazım olduğu halda yerinə yetirmədiklərinə görə başını ədəblə əyməlidir yaradıcısının hüsurunda.

Hər günah pak və təmiz şüura saplanan paslı bir xəncər kimidir. Yaralamaqla qalmaz, zəhərini də axıdar insanın içindəki dinclik ölkəsinə.

Halbuki insan ürək dövlətini təslimiyyətlə inşa etməli, ibadət-itaətlə möhkəmlətməli və gözəl əməllərlə davam etdirməlidir. İçində sonsuz qapılar açmalı və bir almaz kimi qorunalıdır qəlbini bəd düşüncələrdən, vəhm, vəs-vəsə və həsəddən.

Çünki insan bədənindəki nizamsızlığın ən böyük səbəbkarıdır günah. Hər an, hər saniyə günaha qarşı nifrətlə silahlanmalıdır insan. O günah ki, insandakı bütün tarazlığı pozar, ağı alt-üst edər və ülvə ləzzətlər yerinə, bayağı dadları bir vərdis halına gətirər. İnsan həmişə boş həvəslər uğrunda özünü məhv edər.

Bir uşaq bənizi solmuş halda hıçqırıqlar içində qaçaraq atasının yanına gəlir. Gözləri ağlamaqdan qızarmış və çarəsizliyi üzündən oxunur. Atası həyəcanla soruşur:

- "Niyə ağlayırsan?" Uşaq tər-təmiz halı ilə cavab verir:

- "Anam, sobanı qalamaq üçün əv-

vəlcə kiçik odunları yandırdı. Sonra da böyük odunları yanan ocağın üstünə atdı. Düşündüm ki, Allah da bizi eləcə cəhənnəm odunda yandıracaq!"

Böyük günahlara təşnə olan kiçik günahlar hər zaman bir laqeydliyin və səhlənkarlığın nəticəsində meydana gəlir.

Doğrudur, bizi yaradan tövbə qapısını sona qədər açmış, ancaq o qapıya getmək üçün bizi məcbur edəcək hal və davranışlardan uzaq olmağı istəmişdir.

Bəndə günahı səbəbiylə deyil, layiqli şəkildə qulluq edə bilmədiyi üçün tövbə və istiğfar etməlidir.

Etdiyi əməllər üzündən deyil, etməsi lazım olanları tam olaraq yerinə yetirə bilmədiyi üçün tövbə etməlidir.

Rəbbinin verdiyi nemətlərə haqqıyla şükür edə bilmədiyi üçün tövbə etməlidir.

Haqqıyla gözyaşı tökə bilmədiyi, qulluq sirrinə çata bilmədiyi üçün...

Hər keçən gün yeni ürəklər fəth edə bilmədiyi üçün, bir bəndə "günah" kəlməsini söz lüğətinin hansı səhifəsinə yerləşdirə bilər ki? Hansı ağ səhifə razı olar ki, onu yazmağa?!

Doğrudur, bizi yaradan tövbə qapısını sona qədər açmış, ancaq o qapıya getmək üçün bizi məcbur edəcək hal və davranışlardan uzaq olmağı istəmişdir. Bəndə günahı səbəbiylə deyil, layiqli şəkildə qulluq edə bilmədiyi üçün tövbə və istiğfar etməlidir.

ALLAH TÖVBƏ EDƏNLƏRİ ÇOX SEVİR

Tövbə günahkar bəndənin öz günahını etiraf etməsi, peşmanlıq duyması və bu günahının bağışlanması üçün rəhməti bol olan, tövbəkar bəndəsini çox sevən, kərəm sahibi Allah təalaya yalvarıb yaxarmasıdır.

İnsan günah etməyə meyilli, öz nəfsinin istək və arzularına uymada zəif yaradılmış bir məxluqdur. Bu həqiqəti Uca Rəbbimiz belə xəbər verir: **“...Şübhəsiz insan (nəfsani, şəhəvi istəklərə qarşı çıxmaq baxımından) zəif yaradılmışdır.”** (ən-Nisa, 28) Bu ayədən əvvəlki ayənin də tövbəylə bağlı olması çox düşündürücüdür. **“Allah sizin tövbənizi qəbul etmək istəyir.”** (ən-Nisa; 27)

İnsan günahlara meyilli, nəfsinə, düşkün olmasına baxmayaraq, hər hansı bir günahı işlədikdən sonra günahını başa düşüb,

tövbə edib yoluna qayıdarsa, Uca Allah onu bağışlayar və mənən təmizləyər. Bunun ilk misalını atamız Adəm (ə.s)-da görürük. Şeytana aldanıb günah işədiyi zaman **“Ey Rəbbimiz, şübhəsiz biz, bu günahı etməklə özümüzə zülm etdik sən bizi bağışlamasan, mərhəmət etməsən heç şübhə yoxdur ki, o zaman biz özünə zülm edənlərdən olarıq.”** deyərək, günahını anlamış və Allaha yalvarıb tövbə etmişdi. Allah da onu bağışlamış və üstün nemətlərlə, peyğəmbərliklə şərəfləndirmişdi. Şeytani isə bunun əksinə Allahın əmrindən çıxmaqla yanaşı, tövbə etməyib təkəbbür göstərdiyi üçün lənətlənmiş və öz dərgahından əbədiyyən uzaqlaşdırmışdı.

Allah təala hər xüsusa olduğu kimi günahları bağışlamada da lütfkar və cəməddir. Rəsulullah (s.ə.s) buyurur:

Peyğəmbərimiz bir hədisində günahından tövbə edib haqq yola qayıdanın, heç günah işleməmiş kimi olduğunu bizə xəbər verərək təsəlli etməkdədir. Bu, bizim üçün əvəzsiz nemətdir. Allahın bağışlamadığı tək bir günah vardır, o da özünə orta qoşmaqdır. Bunun xaricində nə günah varsa Allah hamısını bağışlayandır. Onun rəhməti və şəfqəti çox böyükdür.

“ Hər-hansı birinizin tövbə etməsindən dolayı Allah təalanın hiss etdiyi sevinc, ucsuz-bucaqsız bir səhrada gedərkən, belində azuqəsi ilə birlikdə dəvəsini itirən, arayıb-axtarmaları bir nəticə verməyincə dəvəsini tapmaqdan ümidini tamamilə kəsib, bir ağacın kölgəsində uzanıb yatan və bu vaxt dəvəsinin yanına gəldiyini görərək, boğazının ipindən bərk-bərk yapışaraq, hiss etdiyi bu böyük sevincdən nə dediyini bilməyərək; - Allahım! Sən mənim qulumсан; mən də sənin rəbbinəm, deyən adamın sevincindən daha böyükdür” (Müslim, Tövbə 7)

İnsan hər hansı bir günah işlədiyi vaxt şeytanın əlinə düşər. Şeytanın əlinə düşən şəxs isə, çöldə dəvəsini itirən adam kimi həlak olmaq üzrədir. Fəqət Allah təalaya yönəlib tövbə və istiğfar etdiyi vaxt şeytanın əlindən xilas olur, Uca Rəbbimizin rəhmətini qazanır.

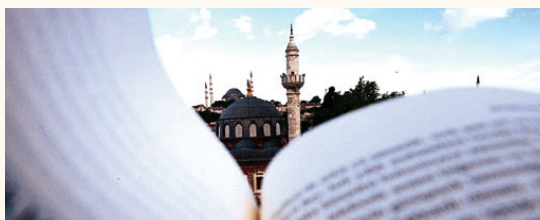
Bizi yaradan Rəbbimiz bizə qarşı çox mərhəmətlidir. Bir çox ayə və hədislərdə bu gerçəyi müşahidə edirik. Allah təala tövbəkar qulunu çox sevir. “**...Şübhəsiz Allah çox tövbə edənləri və çox təmizlənənləri sevir.**” (əl-Bəqərə; 222) Amma təəssüflər olsun ki, öz Rəbbinə qarşı nankor olan insanlar bu həqiqətlərə də göz yummaqdadırlar. Bu gün tövbə etməyi böyük və müşkül bir hadisə kimi görüb ondan sürətlə uzaqlaşan insanlar var. Belə şəxslərin çox vaxt dedikləri bir söz var: “Mən günah işləməməyə, haramlardan uzaq durmağa söz verərəm, amma tövbə etmərəm.” Bəziləri də: “**Mənim o qədər günahım var ki, Allahın onları bağışlayacağına ümid etmirəm.**” Əslində bunlar şeytanın vəsvəşələridir. Allah təala buyurur: “Kim tövbə edib yaxşı işlər görərsə, şübhəsiz o, tövbəsi qəbul edilmiş olaraq Allaha

dönər.” (əl-Furqan; 71) Tövbə etməkdən qorxmaq lazım deyil. Əksinə hər gün tövbə edib, bütün qullarını rəhmət və şəfqətiylə qucaqlayan O Uca Yaradandan bağışlanmağımızı istəməliyik.

Əgər bu gün bir daha günah işləməməyə söz veririksə, bu söz bu gündən sonra təmiz qalacağımız haqda verdiyimiz sözdür. Bəs arxamızda qoyduğumuz günah kirindən necə təmizlənəcəyik? Onları əməl dəftərimizdən necə siləcəyik? Bunun da tək yolu var. Tövbə edib Rəbbimizə yalvarmalı, keçmiş günahlarımızı göz yaşlarımızla yuyub, peşmanlıq atəşiylə qurutmalıyıq.

Peyğəmbərimiz bir hədisində günahından tövbə edib haqq yola qayıdanın, heç günah işləməmiş kimi olduğunu bizə xəbər verərək təsəlli etməkdədir. Bu, bizim üçün əvəzsiz nemətdir. Allahın bağışlamadığı tək bir günah vardır, o da özünə orta qoşmaqdır. Bunun xaricində nə günah varsa Allah hamısını bağışlayandır. Onun rəhməti və şəfqəti çox böyükdür. “Rəbbinin əfvi çox genişdir” (ən-Nəcm; 32) ayəsi də bunu göstərir.

İnsanın təmizlənməsinin yeganə çarəsi tövbə etməkdir. Çünki insan peyğəmbər deyilsə, mütləq günahı vardır. O günahdan təmizlənmək üçün Allahın mərhəmət qapısı olan tövbə qapısına getməlidir. Çünki Rəsulullah (s.ə.s)-in “Bütün Adəm övladı xətakardır. Amma xəta edənlərin xeyriləri tövbə edənlərdir” buyurmuşdur. İmandan sonra ən böyük nemət tövbədir. Gəlin bu neməti haqqıyla dəyərləndirək və tövbələrimizlə Uca Rəbbimizə bir az daha yaxın olaq ki, bizi sevsin və cənnətinə qəbul etsin.

Qurban ola bilmədik, tövbələr olsun!

Qurban, iradə ilə edilən təslimiyyətdir. Qurbanı bilməyən qan təqdim edər. Qurban olanlarsa canı təqdim edər. Və hər kəsin özünə görə İsmayılı vardır. Sənin qurbanını heç kəs bilməz. Mina qurbanlar gözləməkdə. Kimi İsmayıl qədər sevirənsə, Minaya ancaq o yaraşır.

Qurban lütfdür. Qurban olarkən və qurban edərkən ağıl aranmaz. Ağıl qurban olmağı anlamaz. Çünki qurban olmaq tam təslimiyyətdir. Təslimiyyət eşqdir, imandır. Ağıl eşqin yolunu tanımaz

bir cüt göz, gözlərimi əsir etdi. Başımı önümə əyib oturdum. Bir az keçdikdən sonra gözümlün ucuyla baxdım. Qafqaz dağlarının yaraşığı olan qar kimi bəmbəyaz təkkənin altında nur çöhrə, ağ saqqal vardı. Tək-tək, amma hədəfinə atılmış bir ox kimi qısa və konkret cümlələrlə tövhidin nə olduğunu anladır.

Göz ikidir, amma tək görür, qulaq ikidir, amma tək eşidir. İnsanın özü ilə sözü də beləcə tək olmalıdır. Ağilla qəlb bir olmalıdır. Kəsət görünən hər şeyin əslı vəhdətdir. Hər şey Birdən meydana gəlmişdir və Birə gedəcəkdir. Əlimizdə-ovcumuzda olana hər zaman mənimdir deyirik. Arxanıza bir baxın. Hanı mənim deyənlər? Həqiqət körpüsündən keçməyənlər mənim-sənin deyər. Məğfirət suyunu içənlər al sənin olsun deyər.

*Tövbə, ya Rəbbi, xəta rahına getdiklərimə
Bilib etdiklərimə, bilməyib etdiklərimə.*

Abdurrahman Merzifoni

Qapının önündə dayandım. Əslində həyatın hər anı bir qapıdır. Amma bu, iradəsiz açılma-yan qapı idi. Açmazdan əvvəl qulaq kəsildim. Çöldən səs-küy, yəni kəsət, içəridən tək səs gəlirdi, yəni vəhdət. Tərəddüd etməyə fürsət tapmadan **“bismillah”** deyib açdım qapını. Ovunu gözləyən şahin kimi

Həqiqətdə üzənlər isə nə sənin, nə də mənim olmadığını bilir və ona görə yaşar. Hər şey birdir. Birdə qovuşur...

Bu vəhdəti yalnız qəlb görür. Ancaq unutmamaq lazımdır ki, qəlbin müşahidəsi, bədənənin mücahidəsi ilə...

Sonra söz bitdi. Bir Fatiha oxundu. Önə əyilmiş başlar alacaqlarını almış, axtardıqlarını tapmış kimi sevinc və fərəh hissi ilə qalxıb ayrıldılar. Az adam qalmışdı. Günəşin orbitinə tabe olan planetlər kimi hər kəs ətrafına toplandı. Mən də yaxınlaşdım.

Ayaq səsləri kəsildikdən sonra sol tərəfimdəki adama baxaraq **“tanış olaq”** dedi. Yanımdakı adam **“adım Əhməddir, əfəndim”** dedi. Ətrafında pərvanəyə döndüyümüz adam nurani çöhrəsiylə: “Çox gözəl. Əhməd rəhmətdir. Adını yaşatmalısan. Bu bir lütfdür. Hər dəfə Əhməd deyildikdə ətrafıma necə rəhmət ola bilərəm –deyə xatırlamaq lazımdır. Adının sahibi Rəsulullahdır, bilirsən. Kainata rəhmət idi.” Sonra gözlər mənə dikildi. Sual səssiz verilmişdi. **“İbrahim, əfəndim”** -dedim. Gülürüz sima daha mütəfəkkir baxışla:

“İbrahim... Çətindir İbrahim olmaq. Adının sahibi Xəlilullahdır. Bütləri qıran qəhrəman. Dik duruşun simvolu. Bəşəriyyətin atasıdır. Elə bir ata ki, oğlu ilə sınağa çəkildi və qazandı. Qurban onunladır. Qurban kəsərkən onu düşünmək gərək. Qurban yalnız qoç kəsmək deyil. Qurban imtahandır. Sevdini ən sevdini nə ərz etməkdir. Candan keçib canana qovuşmanın yolu.

Qurban lütfüdür. Qurban olarkən və qurban edərkən ağıl aranmaz. Ağıl qurban olmağı anlamaz. Çünki qurban olmaq tam təslimiyyətdir. Təslimiyyət eşqdir, imandır. Ağıl eşqin yolunu tanımaz.

Sevənin imtahanı çətindir. Sevilən sevəndən sevdininin isbatını istər. Qurban budur. Qurban yolunda iblis körpüsü vardır. Qurban imtahan içində imtahandır. Ağlını kənara qoymaq, iblisi daşlamaq və sevdini sevdininə şərtsiz təqdim etmək.

Qurban, iradə ilə edilən təslimiyyətdir. Qurbanı bilməyən qan təqdim edər. Qurban olanlarsa canı təqdim edər. Və

hər kəsin özünə görə İsmayılı vardır. Sənin qurbanını heç kəs bilməz. Mina qurbanlar gözləməkdə. Kimi İsmayıl qədər sevirənsə, Minaya ancaq o yaraşır. Gözünə pərdə olan, qulluğuna qəsd edən hər nə isə sənə səndən daha **“Yaxın”** olan ilə arandan çıxar. Xəlilullah şəfaətçin olsun.”

Tanışlıq davam etdi. Ağlım qurbanda qalmışdı. Qurban etdiklərimi nəyə qurban etdiyimi, qurban etmədiklərimi nədən etmədiyimi seyr etdim bir film kimi.

Pambıq kimi bir əli öpüb aldığımız duanın sevinci ilə təkrar görüşmək niyyətilə bədənən ayrıldıq. Qapıdan çıxar-çıxmaz səslər boğdu məni. Ətrafıma baxdım. Çox hakim bir təpə vardı. Gözümün gördüyü nə varsa bir nöqtə kimi kiçildi. Geriyə baxdım. Qapı bağlanmışdı. Kimisə görürmüş kimi əl etdim.

Təpədən üzəsağı enərkən içimdə qeyri-adi bir şövq və həyəcan, onlarla tövbə vardı. Öz-özümle danışmağa başladım:

“Onların nə əti, nə də qanı, əlbəttə, Allaha çatmaz. Allaha çatacaq olan yalnız sizin təqvanızdır” (əl-Həcc, 37) ayəsinin mənası demək ki, burada gizliymiş. Demək bunun üçün sufilər özlərini qurban olaraq nəzir etmişcəsinə qoyun yunu geyərlər.

Qurban olmağı və qurban etməyi bilənlər **“Xəlil”** yeni dost olur.

Sadəcə qoç kəsən və qan təqdim edənlər isə yalnız qəssabdırlar.

Ya Rəbb, bizi özünə qurban eylə!

Qurban etdiklərimizi qurbiyyətə (yaxınlığa) vəsilə eylə...***Qurban ola bilmədik, tövbələr olsun!***

Sevənin imtahanı çətindir. Sevilən sevəndən sevdininin isbatını istər. Qurban budur. Qurban yolunda iblis körpüsü vardır. Qurban imtahan içində imtahandır. Ağlını kənara qoymaq, iblisi daşlamaq və sevdini sevdininə şərtsiz təqdim etmək.

İNSANLARI YAXINLAŞDIRAN BAYRAM: QURBAN

Qurbanın qəbul olması üçün qan axıtmağı şərt qoşan İslam sadəcə öz mənsublarına deyil, bütün insanlara, hansı dindən olursa olsun, hər kəsə qurban əti verməyi xoş qarşılamış, bayramı göstəriş, boş gurultu olmaqdan qurtarmış, onu hər evə, hər evin mətbəxinə qədər daxil etmişdir.

Qurban kəlməsi “qarubə” kökündən törəyib “yaxınlaşdırmaq, Allaha yaxınlaşdıran şey” mənasına gəlir. Qurban kəsmək tarix boyunca bütün dinlərdə mövcud olmuşdur. Qurani-Kərim Hz. Adəmin iki oğlunun Allaha qurban təqdim etdiklərini bildirir (*əl-Maidə*, 27). Həcc surəsinin 34-cü ayəsində də ilahi dinlərin hamısında qurban kəsmənin var olması belə xəbər verilir:

“Biz hər bir ümmət üçün qurbangah (yaxud məbəd) müəyyən etdik (və ya hər bir ümmətə qurban kəsməyi lazım bildik) ki, Allahın onlara ruzi verdiyi (dördayaqlı) heyvanların üstündə (onları kəsdikləri zaman) Allahın adını çəksinlər (bismillah desinlər). Sizin ilahınız yalnız bir olan Allahdır. Yalnız Ona təslim olub itaət edin. (Ya Rəsulum!) Sən də (Allaha) itaət edənlərə (təvazökar olanlara Cənnətlə) müjdə ver!”

Bir başqa ayədə isə:

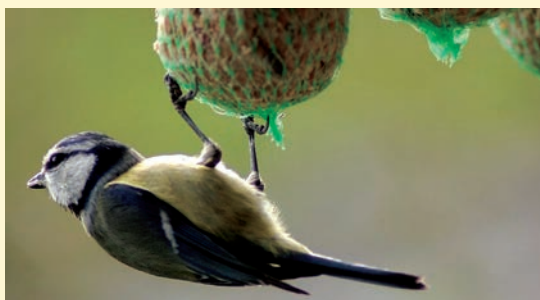
“Onların nə əti, nə də qanı, əlbəttə, Allaha çatmaz. Allaha çatacaq olan yalnız sizin təqvanızdır (səmimi-qəlbdən etdiyiniz ibadətdir). Allah sizi doğru yola yönəltdiyi (sizə həccin əməllərini göstərdiyi) üçün Onu (layiqincə) uca tutasınız deyər, bunları sizə belə ram etdi. (Ey Məhəmməd!) Ehsan edənlərə (Cənnətlə) müjdə ver!” (*əl-Maidə*, 27) buyurularaq qurbanın toplumdakı önəmi ortaya qoyulur.

Təfsirçilər rəvayətlərə əsaslanaraq cahiliyyə dövründə ərəblərin kəsdikləri qurbanların qanlarını Kəbənin divarlarına sürtdüklərini söyləmişlər. Yuxarıdakı ayədə qəsd olunan mənə də, müsəlmanların bu cahil adətdən uzaq durmaları və onların qəlblərindəki təqva duyğusunu hərəkətə gətirərək günahlardan, qadağan olunan şeylərdən uzaqlaşdırmaqla faydalı və saleh əməllərə yönəlmələridir.

Ayədə açıq-aşkar ifadə edildiyi kimi, qurban kəsməyin əsas qayəsi, Allaha yaxınlaşmaqdır. Ancaq bu qurbanın insanı sadəcə Allaha yaxınlaşdırması mənasına gəlməməlidir. Qurban insanlar arasında da yaxınlaşmağa vasitə olur. Belə ki, kəsilən heyvanın əti bölünərkən ən yaxınlardan başlayaraq əqrəbə və

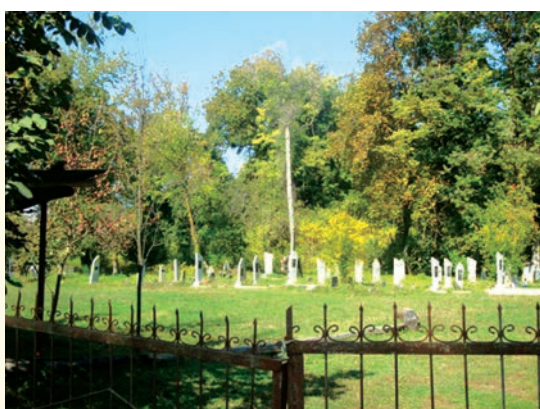
qonşular, ehtiyacı olanlar və kasıblar ilin müəyyən günlərində bu ziyafətdən faydalanırlar. Beləliklə bir il boyunca evinə ət aparmayan kasıblar və yoxsullar bu ehtiyaclarını qısa bir müddətə də olsa qarşılamaş olurlar. Qurban kəsən müsəlmanlarla kəsməyən müsəlmanlar arasında qurulan bu münasibətlər sayəsində toplumda könül birliyi meydana gəlir. Qarşılıqlı sevgi artır. Buna görə də İslam Peyğəmbəri “İmkanı olduğu halda qurban kəsməyən namazgahımıza yaxınlaşsın” (İbn Macə, Kitabul-Ədahi) buyurmuşdur.

Qurbanın qəbul olması üçün qan axıtmağı şərt qoşan İslam sadəcə öz mənsublarına deyil, bütün insanlara, hansı dindən olursa olsun, hər kəsə qurban əti verməyi xoş qarşılamaş, bayramı göstəriş, boş gurultu olmaqdan qurtarmış, onu hər evə, hər evin mətbəxinə qədər daxil etmişdir. Bu ictimai ruhu hər kəsə daddırmağı qarşısına hədəf qoymuşdur. Bunun üçün də qurbanlıq heyvanın dəyərində pul paylamağı qəbul etməmişdir. Yoxsa bayramda birlik-bərabərlik olmayacaq, bəziləri qurban əti yeyərkən, bəziləri də aldığı bir neçə qəpiklə kifayətlənəcək və hətta qurban əti yerinə pul paylayan insan qurban əti yemə zövqündən məhrum qalacaqdı.

Qurban olanlar gəlsin!

Nurlan MƏMMƏDZADƏ
nmemmedzade@mail.ru

Onu ilk dəfə mədrəsə yemək-xanasının qarşısında, bir pəyz axşamı gördüm. Dayandığı yer hələ də xatirimdədir. Əynindəki kostyumunun rəngi də. Axşam yeməyindən çıxmışdıq. Tələbələrin bir yerə toplaşdığını görüb yaxınlaşdım. Kiçik qələbəliyi yarıb baxdığım da alçaq boylu, güləruz biri olduğunu gördüm. Boyu o qədər qısa idi ki, bəzi tələbələri ondan hündür görsənirdi. Tanış etdilər bizi. Demək olar ki, mənimlə oxuyanların hamısına dərs demişdi, sözün həqiqi mənasında abilik etmişdi. Bir-birimizə təbəssüm etdik, hal-xətir soruşduqdan sonra onu tələbələri ilə baş-başa qoydum...

Sonralar tez-tez yolu biz tərəfdən düşürdü. Hər dəfə də ətrafı ilk gördü-

yüm gündü kimi pərvanəyə dönən tələbələrlə dolurdu. Bir-iki dəfə görüşməmiz xaricində nədənsə yaxınlaşmırdım ona. Uzaqdan təbəssüm edirdik o mənə, mən ona. Bir az çəkinirdim yanına gedib əl uzatmağa. Çünki aramızda düşündüyüm mənada nə bilgi alış-verişi olmuşdu, nə mənə dərs demişdi, nə də digərləri qədər yaxınlığımız olmuşdu. Sanki təbəssüm etdiyi çöhrəsi ilə mənə bir şey demək istəyirdi hər dəfə. Əslində mənim də deyəcəklərim vadi, amma deyə bilmirdim. Bəlkə də Rəsulullahın **“sevdinin adama onu sevdini söylə”** hədisindəki gerçəyi söyləyəcəkdim. Hər dəfə o gəndən sonra **“bir dahakı səfərə”** deyib özümə təsəlli verirdim. Bir dahakı səfərsə eyni hal davam edirdi. Aralıdan

baxışdıq sadəcə. Bir gün o yenə gəldi. Qurban bayramı ərəfəsiydi. 2-3 gün qalmışdı Qurbana. Tətil ab-havası vardı təhsil aldığımız ocaqda. Bakıdan qayırdılar. Bir müddətliyinə Xosrovda dayandılar. Yatsı namazından sonra yenə baxışdıq. Gənclərlə söhbət edirdi, amma gözü məndəydi. Sanki “gəl” deyirdi. Mənsə həmişəki kimi yaxınlaşmağa cürət etmirdim. Olduğum yerdə dayanıb kənardan seyr etməklə kifayətləndim. Hardan biləydim ki, bu, məni son çağırışı idi, məsum baxışlarıyla. Baxışdıq, baxışdıq, ayrıldıq. Səhəri gün onun gözləri başqa dünyaları seyr edir, mənimkindənsə yaşlar süzülürdü...

O, çox sevdiyim, amma bu sevgini dilə gətirə bilmədiyim, sadəcə baxışlarımla ifadə etdiyim **Emin Kürşat Yetər** idi. Həyatı boyu şəhid olmağı arzulayan və bir Qurban bayramı ərəfəsində, yol qəzası nəticəsində şəhid olan, özünü Haqqa qurban edən Emin Yetərdi. Onun adını eşitdikdə, özümdən asılı olmayaraq bir ilahinin ritmik nəqarəti səslənir qulaqlarımda: “**Qurban olanlar gəlsin, qurban olanlar gəlsin!**”

Muaz bin Cəbəl kimi uzun yollar aşaraq gəlmişdi bu torpaqlara. Xidmət üçün gəlmiş, xidmət ruhunu biz gənclərə aşılamaq üçün çalışmışdı. Bu torpaqlarda dəfn edilərək Əliabadlı Musab olmuşdu.

El arasında dünyasını gənc yaşda dəyişənlər üçün cahilcə söylənən bir söz var: “vaxtsız getdi”. Məncə Emin vaxtında getdi. Hər gün bir az daha fəsada uğrayan dünyanın bu gününü görmədən getmək Allahın bəlkə də ən böyük hədiyyəsi idi ona. Hz. Ömərlə bağlı bir hadisə düşür yadıma. Bir gün vali təyin etdiyi səhabələrdən birini ziyarət edir və mütəvazi həyat tərzini görüb ağlayır. Səbəbini soruşduqda belə cavab verir: “dünya çoxlarını dəyişdi, amma səni dəyişə bilmədi.” Hz. Ömər bu sözləri əks-səda verir qulaqlarımda. Çünki onu da dəyişə bilməmişdi və buna macal tapmadan o, Haqqa qurban olmuşdu. Nə zaman qurban deyilsə **Emin Yetər gəlir ağıma. Ardınca da özünün qələmə aldığı və Altınoluk jurnalında nəşr olunan məqaləsinin başlığı: “Camın soğukluğu dəydi dudağıma.”**

Əliabadlı Musab

Osman Nuri TOPBAŞ

Ehrama bürünüb Ərəfatda vəqfəyə hazırlaşarkən telefon ilə mübarək övladımız Hafiz Eminin Qafqaz dağlarının ətəklərində xidmətə tələsirkən şəhid olduğu haqqında xəbəri aldım.

*Bu xəbərin təsiri ilə üzərimizdəki ehram, istiqbal libasımız olan kəfəni daha da mənalandırdı. Hafiz Emin övladımız əbədi yolçuluq libasının (kəfənin), biz isə onun dünyadakı bənzərinin içində idik. Təbii ki, onun geyindiği ağ, ayıq ağ idi. Elə bil ki, sonsuzluğa güzgü tuturdu. O anda elə bu mübarək övladı öz-özlüyümdə, Ərəfata hacı olmağa çıxan qafilələrə həsrətin ifadəsi olaraq ayağa qalxmış kimi hiss etdim. Ağ kəfəni sanki gözümün önündə ilahi əmrlə gələn ölüm mələyinə çəkilmiş bir təslimiyyət bayrağı kimi açıq bir şəkildə canlandı, sonra da üfüqü bütünlüklə əhatə edən kül rəngli buludlara sarıldı və Ərəfat səmalarında yoxa çıxdı. Sanki o, büründüyü kəfənlə aramızda uzun məsafələri keçmiş, vəqfəyə durmuş və “**əlvida**” deyib önümdəki ehramlıların arasına qarışmışdı. Duası verilən 160 xətmə-şərifdən ona da pay ayrıldı. O, yaşlı gözlərdə və könuəllərdə özünə yer aldı.*

O, Dənizlidə doğuldu. Hafiz oldu. O, fərqlənən bir

hafiz idi. Belə ki, o, islami həyat yaşayan və könuəl iqlimində kamil bir mömin olaraq yetişmiş şəxsiyyət idi. Bursada ilahiyyət təhsilini başa vurarkən mənəvi xidmətdə də öz yerini aldı. Əmir Buxari (q.s) Məhəmməd Üftadə (q.s), Sultan Murad Xan və digərlərinin ruhaniyyəti onu sonsuz üfüqlərin səyyahı, bir həyəcan və könuəl insanı etdi.

O, Haqq rizası yolundakı xidmətinə çox diqqət edir, ciddi davranırdı. İnfaq etməkdən həzz alardı. Mənəvi xidməti maddi hərislik ilə zədələnməsin deyər, kifayət miqdarı ilə keçinərdi. Ən çətin xidməti seçər, daima könuəllü surətdə icra edərdi.

O, əsil ruhu ilə qəhr təcəllilərinin üstün gəldiyi günümüzə, təbiətdəki milyonlarla çınqıl daşları arasında mövcud olan əvəzsiz bir mücəvvər idi.

Ruhunun vəcdini minlərlə kilometrə daşımağa çalışdı. Qafqaz dağlarının ətəklərində Əliabad qəsəbəsinin Musabı oldu...

Altınoluk jurnalının 159-cu sayı
1999 - May

QURBANLA ƏLAQƏLİ MÜXTƏLİF FƏTVALAR

Qurbanda vəkalət

Bir müsəlmanın qurbanını özü kəsməsi daha fəzilətdir. Əgərdən gəlməyən müsəlman bir qəssaba vəkalət verərək kəsdirməsi də mümkündür. Vəkalət yolları müxtəlifdir. Bir şəxsin telefon, qısa mesaj, məktub, faks, internet və sair yollarla başqa şəhər, yaxud ölkədə etimadlı bir qurumun və ya şəxsin hesabına pul kötürərək qurbanı öz adına kəsdirməsi mümkündür. Ancaq qurban kəsilərkən qurban sahibi əlini qəssabın əli üstünə qoyarsa hər ikisinə bismillah çəkmək vacib olar.

Qəssaba nə verilməlidir?

Qeyd etmək lazımdır ki, xüsusi təyin edilən qəssaba razılaşma əsasında zəhmət haqqı verilməlidir. Heyvanın əti, baş-ayağı, yunu, yaxud dərisi kimi heyvana aid şeylərdən qəssaba zəhmət haqqı vermək olmaz. Çünki bu haqda Hz. Əli belə demişdir: “Rəsulullah (s.ə.s) mənə qurbanlıq heyvanın yanında durmağı, heyvanın əti, dərisi və çulunu sədəqə verməyi və qəssaba onlardan heç nə verməməyi əmr etdi.” O: “Biz qəssaba

cibimizdən (pul) verərdik” dedi. (Müslim, Həcc, 348; Əhməd b. Hənbəl, Müsnəd, I/260)

Qurban pulunu sədəqə vermək olarmı?

Qurbanın hikmətlərindən biri də sayı hesabı olmayan nemətlərə qarşı Allaha şükür etmək və günahların bağışlanmasını diləməkdir. Eyni zamanda qurbanın kəsilməsi ilə həm kəsən ailə, həm də yoxsullar əsas tələbatını əldə etmiş olar. Qurbanın bu funksiyasını ancaq qurbanlıq heyvanı kəsməklə təmin etmək olar və başqa heç bir şey bunu əvəz edə bilməz. Fətvaya görə zənginin satın aldığı heyvan ölsə, ya da itsə əvəzində başqa bir heyvan alıb kəsməsi lazımdır.

Bununla yanaşı qurban, zəngin bir müsəlmanın şərtləri və məqsədlərinə müvafiq olaraq qurbanlıq heyvanı, üsuluna uyğun kəsilməsilə yerinə yetirəcəyi vacib və ya sünnə bir ibadətdir. Qiymətini yoxsula verərək buna nail olmaq olmaz. Əgər verilse belə bu, bir sədəqə mahiyyətində olar.

Müsəlman olmayan qonşulara qurban ətindən vermək

Müsəlman hansı ölkədə yaşayırsa

yaşasın kəsdiyi qurbanın ətindən müsəlman olmayan (yəhudi, xristian və sair) qonşularına da verə bilər.

Adaq (nəzir) qurbanı bayramda kəsilə bilərmi?

Dini baxımdan məsul olmadığı halda müsəlmanın öz vədi nəsticəsində ona vacib olan qurbana adaq qurbanı deyilir. Filan işim baş tutarsa, və ya əgər bu dərdədən xilas olsam bir qurban kəsəcəyəm demək kimi. Əhdi yerinə gələn kəsə imkanı olduğu vaxtda verdiyi sözə əməl etməsi və nəzir qurbanını kəsməsi vacib olur. Ancaq bunu qurban bayramı günlərində kəsərsə sadəcə nəzir yerinə keçər, qurban günlərində özünə vacib və ya sünnə olan qurban yerinə keçməz. Belə bir kəsin nəzir qurbanını başqa günlərdə kəsməsi məsləhətdir.

Qurban ailədə kimin adına kəsilməlidir?

Bir evdə qurban kəsmə məsuliyyəti əvvəla ailə başçısına aiddir. Əgər qurban kəsmə şərtlərinə malik ailə buna riayət etməzsə ata bundan məsul olar. Çünki ailədə əsas mal sahibi odur. Əgər evin məişətini həddi buluğa çatmış (hətta evli) övlad təmin edirsə, eyni haqq sahibi ata olduğu üçün qurban kəsmək yenə atanın borcudur. Evdə istər ata-oğul, istər ata-ana arasında büdcə fərqliliyi varsa, büdcəsi zənginlik ölçüsünə çatan hər bir ailə üzvü öz adına ayrı-ayrı qur-

ban kəsməlidir. Müasir ailədə isə büdcə birliyi əsas olduğu üçün kəsilən qurban o evin, o ailənin qurbanıdır. Eyni zamanda ondan alınan savab bütün ailəyə şamildir.

Vacib, yaxud sünnə qurbandan başqa, eyni zamanda ölmüş ata-ana, yaxud kiminsə adına qurban kəsmək olar.

Canı çıxmamış heyvanın başını bədəndən ayırmaq olarmı?

Heyvanın halal olması üçün boğazının iki yanında yerləşən şah damarları ilə nəfəs borusu (hulqum) və yemək borusunu kəsmək kifayətdir. Boğazının kəsilməsindən məqsəd onun insana haram sayılan qanının axmasıdır. Kəsildikdən sonra heyvanın damarlarında və başqa orqanlarında qalan qan qalıqları isə təmiz sayılır.

Heyvan hərəkətsiz hala gəldikdən sonra onurğa sümüyünə bıçaq vuraraq başı bədəndən ayırmaq lazımdır. Əks təqdirdə, yəni heyvan hələ canlı ikən bunu etməklə, heyvana əziyyət edilmiş olar ki, canı çıxmamış heyvanın başını ayırmaq məkrühdür. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) hədislərindən birində belə buyurur: “Allah hər şeyə qarşı yaxşı rəftar etməyizi əmr etdi. (Zərərli heyvanları) Öldürsəniz belə əziyyət vermədən öldürün. Sizdən biri heyvan kəssə, bıçağını itiləsin və əziyyət vermədən kəssin ” (Müslim, Sayd, 57; Əbu Davud, Ədaha, 11)

Müqəddəs Yolçuluq

Həcc islamın beşinci əmridir. Müəyyən aylarda yerinə yetirilir. Həcc mövsümü hicri aylardan Şəvval və Zilqədə ilə Zilhiccənin ilk on günüdür. Həcc etmək Məkkədə yerləşən Kəbəni ziyarət etmək (təvaf etmək), Ərəfə günü bir müddət Ərəfatda durmaq deməkdir.

Kəbə

Müsəlmanlar namaz qılarkən gündə ən az beş dəfə Kəbəyə yönəliirlər.

Həm Kəbə, həm də həcc əsnasında ziyarət edilən digər mübarək yerlər Hz. Peyğəmbər ilə daha əvvəlki bir çox peyğəmbərin Allahın dinini öyrətmək üçün verdiyi mücadilənin xatirələri ilə doludur.

Kəbənin necə bir məbəəd olduğunu Qurani-Kərimdən öyrənək:

Kəbə yer üzündə tikilən ilk məbəddir.

Hz. İbrahim ilə oğlu İsmayıl Kəbənin **“təməllərini ucaldaraq”** onu yenidən inşa etmişdilər.

Kainatın Rəbbi qullarının yaşadıkları yerlərdən uzaq-yaxın demədən oranı ziyarətə getmələrini və Kəbəni təvaf etmələrini istəyir.

Allah təala Kəbəyə çox əhəmiyyət verir; Ona **“mənim evim”** deyir.

Və bu mübarək binanı Beytullah, əl-Beyt, əl-Beytül-Ətiq, əl-Beytül-Həram, əl-Beytül-Muhərrəm, əl-Beytül-Məmur, əl-Məscidül-Həram kimi fərqli isimlərlə anır.

Həccin fərzləri

Həccin iki fərzi vardır.

Biri; Ərəfə günü günorta vaxtından ertəsi gün səhər vaxtına qədər olan müddət içində Məkkənin 21 km. şərqindəki Ərəfat dağında bir müddət gözləməkdir. Buna vəqfə deyilir. Milyonlarla hacı vəqfədəki bu möhtəşəm toplanmalarıyla sanki məhşər gününü canlandırırlar.

Rəsuli-Əkrəm Ərəfatda vəqfədə olmanın tərk edilə bilməz bir ibadət olduğunu bu sözü ilə anlatmışdır: **“Həcc, Ərəfə deməkdir.”**

Yenə sevimli Peyğəmbərimizin bildirdiyinə görə Haqq təalanın cəhənnəmdən ən çox qul azad etdiyi gün Ərəfə günüdür. O gün Kainatın Rəbbi möminlərin Ərəfatdakı o möhtəşəm duruşlarını mələklərə göstərər və onlara qarşı qulları ilə öyünər.

Hacılar günəş batınca Ərəfat dağından Müzdəlifəyə enərlər. Məşəri-Həram deyilən bu yerdə axşam və yatsı namazlarını birləşdirərək qırlar. Həccin ikinci fərzi Kəbəni təvaf etməkdir. Vəqfə və təvaf fərzlərini ifa edənlər hacı olurlar.

Həccin Dəyəri

Həcc etmək imkanına sahib olanların Kəbəni ziyarət etməsi Allahın insanlar üzərindəki haqqıdır. Bunu Allah təala bildirir.

Onun üçün həcc vəzifəsi, Hz. Peyğəmbərin bildirdiyinə görə namaz qılmaq, zəkat vermək, oruc tutmaq kimi islam dininin beş ana əsasından biridir. Sevimli Peyğəmbərimiz həccə belə anlatmışdır:

“Həcc Allaha və Peyğəmbərə iman və Allah yolunda cihad etməkdən sonra gələn ən üstün ibadətdir. Allah təalanın qəbul etdiyi həccin qarşılığı cənnətdir.

Hər kim həcc etmək üçün evindən çıxdığı andan etibarən pis söz söyləməz və böyük günah işləməzsə, anasından doğulduğu gün olduğu kimi günahsız olaraq evinə dönər.”

Ehram və Təlbəyə

Həcc və ümrəyə gedən kişiler hələ Məkkəyə çatmadan Hz. Peyğəmbər tərəfindən bildirilmiş yerlərdə normal paltarlarını çıxarıb ağ rəngli, tikişsiz bir libasa bürünürlər. Buna “ehrama girmək” deyilir.

Qadınlar ehrama girməzlər.

Namaz qılacaq kimsənin namaza hazırlıq olaraq dəstəmaz alması nə qədər əhəmiyyətli isə, həcc edəcək kimsənin ehrama girməsi də o qədər əhəmiyyətlidir.

Ehram bir növ kəfəni xatırlatdığı üçün ehrama girənlər məhşərdə Allah təalanın hüzurunda olduqlarını hiss edirlər; davranışlarına, düşüncələrinə diqqət edirlər; müsəlman qaradaşları ilə bərabər olduqlarını daha yaxşı dərk edirlər.

Ehrama girənlər “Ləbbeyk Allahummə ləbbeyk..” deyər səslənirlər. “Buyur Allahım, əmrindəyəm” mənasındakı bu sözlərə təlbəyə gətirmək deyilir.

Cəbrail əleyhissəlam Peyğəmbərimizin yanına gələrək ehramın həccin əlamətlərindən biri olduğunu söyləmiş, ehrama girənlərin yüksək səslə təlbəyə gətirmələri gərəkdiyini bildirmişdir.

Həccəri-Əsvəd və Məqami-İbrahim

Həcc əsnasında ziyarət edilən mübarək yer və məqamlardan biri Kəbənin yan tərəfində yerləşən və qara daş mənasında olan Həccəri-Əsvəddir.

Allah Rəsulu Həccəri-Əsvədə və Kəbənin Rükni-Yəmani deyilən küncünə toxunmanın, onları salamlamanın günahların tökülməsinə vəsilə olacağını söyləmişdir.

Hz. Ömər Peyğəmbərimizin vəfatından sonrakı illərdə Həccəri-Əsvədi öpmüş və ona xitabla belə demişdir:

“Sənin bir daş olduğunu bilirəm; heç kimə nə faydan toxunar nə də zərərin. Əgər Rəsullahın öpdüyünü görməsəydim, səni öpməzdim.”

Mübarək məqamlardan biri də Hz. İbrahimin Kəbə divarını hörərkən üzərinə basdığı daşdır. Buna Məqami-İbrahim deyilir. O da Kəbənin yaxınlığında və bir neçə metr uzaqlıqdadır.

Həccəri-Əsvəd ilə Məqami-İbrahimin cənnət yaqutlarından olduğu bildirilməkdədir.

Səfa və Mərvə

Həcc və ümrə ziyarəti əsnasında ziyarət edilən mübarək yerlərdən biri də Səfa və Mərvədir. Səfa və Mərvə bir zamanlar iki təpəlik imiş, hacıların Səfa ilə Mərvə arasında etdiyi yeddi yürüyüş, Hz. İbrahimin xanımı Həcərin oğlu İsmayıl su aramaq üçün bu iki təpə arasında yeddi dəfə qaçmasının simvoludur.

Səfa ilə Mərvə arasındakı bu yürüyüşə sə'y deyilir.

Rəsuli-Əkrəm səllallahu əleyhi və səlləm də həcc vaxtı həm Kəbəni təvaf edərkən, həm də Səfa və Mərvə arasında sə'y edərkən müşriklərin onu seyr etdiyi müəyyən bir məsafədə, onlara güclü olduğunu göstərmək üçün sürətli və canlı bir şəkildə getmişdir.

Sə'y əsnasında bu qısa məsafədə sürətli getməyə hərvələ deyilir.

Ümrə

Kəbəni təvaf edib Səfa ilə Mərvə arasında sə'y etməyə ümrə deyilir.

Ümrənin müəyyən bir vaxtı yoxdur; həcc mövsümündə də, ilin hər hansı bir günündə də edilə bilər.

Rəsuli-Əkrəm həyatında bir həcc, dörd ümrə etmiş, iki ümrə arasında işlənən günahların bağışlanacağını müjdələmiş; Ramazan ayında edilən ümrənin həcc savabı qazandıracağını bildirmişdir.

Məscidi-Nəbəvidə Namaz

Həccə gedən müsəlmanlar Peyğəmbərimizi ziyarət etmək üçün Mədinəyə gedər və oradakı Məscidi-Nəbəvidə namaz qılarlar. Sevimli Peyğəmbərimiz “mənim məscidim” dediyi Məscidi-Nəbəvidə qılınan bir namazın, Kəbə xaricindəki məscidlərdə qılınan “min namaz”dan daha xeyirli olduğunu söyləmişdir.

Bu müjdəyə əsasən hacılar Mədinədə olduqları günlərdə namazlarını Peyğəmbərimizin məscidində qılmağa çalışırlar.

*Altınoluk 2007 Dekabr
Tərcümə: Saleh Şirinov*

“BİR MÜBARƏK SƏFƏR OLSA DA GETSƏM...”

Azərbaycan Respublikası Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Bakı İslam Universitetinin Zaqatala şöbəsində təhsil alan bir qrup gənc – Eldar Kərimov, Elşən Rəhimli, Səid Tahirov, Tərxan Təhməzov, Ramazan Qoradayev və Anar Seyidov “Hədis Əzbərləmə” müsabiqəsində qalib gələrək birinci yərə layiq görüldülər. Gəncliyə Yardım Fondunun dəstəyi ilə Ramazan ayında ümrə ziyarətinə yollanan bu gənclərdən reportaj aldığımız.

İrfan jurnalı: Allahın izni ilə gedib o müqəddəs bölgələri, torpaqları gördünüz, ziyarət edib, gəldiniz. İlk sualımız: gedərkən hansı hisslər keçirdiniz, hansı duyğuları yaşadınız?

Eldar Kərimov: İlk olaraq onu qeyd etmək lazımdır ki, gedərkən bizim keçirdiyimiz hisslər həqiqətən çox fərqli idi. Çünki gedəcəyimiz yerlər ilk növbədə bizim bu vaxta qədər görmədiyimiz yerlər idi. Biz xarici bir dövlətə turist olaraq getmirdik, səfərimiz yalnız səyahət xarakteri daşıyırdı. Biz dərk edirdik ki, gedəcəyimiz yer hər zaman islamın beşiği olan, islamın qaynağı olan bir məkandır və biz bu həyəcanla oralara üz tuturduq. Hələ ehram paltarımızı geyindiyimiz andan etibarən bu şüur, bu hiss və bu məsuliyyəti daha yaxından dərk etməyə başladığımız. Yəni nə üçün getdiyimizin məsuliyyətini hiss etdik. Çünki bizim üçün o müqəddəs torpaqlara ayaq basmaq çox ülvî bir düşüncə idi. Biz o yerlərin Həzrət Məhəmmədin ayaq basdığı yerlər olduğunu düşünərək çox həyəcanlanırıdığımız və bu mənada səyahətimiz bizim üçün çox mühüm idi. Həzrət Peyğəmbərimizin dünyaya gəldiyi Məkkə, ilk vəhyin gəldiyi Məkkə, Allahın evi olan Kəbə, Məkkədə bizi qarşılayan insanların xoş və səmimi rəftarları bizə başqa bir həyəcan yaşadı.

İrfan jurnalı: *Səfərdə məşəqqət vardır, deyirlər. Evdən uzaq düşmək, iqlim dəyişikliyi və s. kimi çətinliklər sizə mane olmadı ki?*

Elşən Rəhimli- Hərçənd ki, səfərdə məşəqqət var deyilsə də, biz bu səfərimizdə heç bir yorğunluq hiss etmədik. Düzdür, iqlim dəyişikliyi, isti hava müəyyən qədər səhhətimizə öz mənfi təsirini göstərdi. Ancaq Məkkədə olduğumuz on gün ərzində heç bir çətinlik, yorğunluq ibadətlərimizə, namazlarımızın Məscidi-Həramda qılınmasına mane olmadı. Eyni zamanda oradakı insanların isti münasibəti bizə orada qəribliyi hiss etdirmədi. Məkkədə olduğumuz on gün ərzində yalnız bir acı yaşadığımız ki, bu da oradan ayrılmağın acısı idi. Həqiqətən də on gün ərzində Məkkə və oranın əhalisi bizə o qədər doğmalaşdı ki, biz oradan ayrılacağımız zaman sanki illərlə yaşadığımız bir şəhərdən, illərlə dost, qardaş, yoldaş olduğumuz öz doğmalarımızdan ayrılırdıq.

İrfan jurnalı: *Bu səfərdə sizin üçün ən yadda qalan hadisə nə oldu?*

Səid Təhrov- Deyə bilərəm ki, Məkkə haqda yuxarıda söylənənlərə mən də qatılıram. Ancaq mən orada özüm üçün daha fərqli bir hal yaşadım. Bildiyimiz kimi Qurani-Kərimdə uca Allah "Orada Allahın nişanələri var" buyurur. Bu nişanələr, bu möcüzələr orada daha yaxşı dərk olunur. Biz Məkkə haqda, Kəbə haqda kitablardan çox

şey oxumuşuq. Ancaq şəxsən mən o yerlərdə bu ayənin sirrini daha yaxşı dərk etdim. Çünki zahirən baxdıqda ora sadəcə bir düzənlik, bir səhradır. Buna baxmayaraq bu yerlərə o qədər insan axışır ki, düşünürsən, dünyada o qədər mənzərəli, ehtişamlı yerlər var, lakin insanlar bu yerlərə Məkkəyə axışdıqları kimi axınla getmirlər. Həqiqətən nə qədər gözəl və cəlbedici olsa da dünyada ikinci bir yer yoxdur ki, o yerə Məkkəyə olan rəğbət olsun. Hiss etdim ki, burada Allahın iradəsi var. Allah bu yerlərə insanları cəzb edir. Bundan başqa Səfa və Mərvə arasındakı səy zamanı Həzrət Həcər anamızın yaşadıklarını yaxından hiss etdim. Düşündüm ki, Həzrət Həcər anamız bu yerdə gedib-gələrkən buranın üstü indiki kimi bağlı deyildi, sərinləşdirici pərvanələr yox idi, su yox idi. Bütün bunları düşünüb bəlkə də bir az yorğunluq hiss etdiyim üçün öz-özümdən utandım. Həmçinin Məkkədən-Mədinəyə rahat avtobusla getməyimizə baxmayaraq yorulduğumu hiss etdim. Və elə o anda Məkkədən Mədinəyə hicrət edən Peyğəmbərimiz, yüzlərlə səhabəsi gəldi gözələrimin önünə. Düşündüm ki, aman Allah, 400-450 km-lik məsafəni dəvə ilə, atla gedən insanların imanına bax.

İrfan jurnalı: *Allah təala Məkkə üçün "Ümmül-Qura" (yaşayış məskənlərinin anası) buyurur. Siz burada onu hiss etdinizmi?*

Tərxan Təhməzov- Təbii. Bu ad özünü o

Məkkədən-Mədinəyə rahat avtobusla getməyimizə baxmayaraq yorulduğumu hiss etdim. Və elə o anda Məkkədən Mədinəyə hicrət edən Peyğəmbərimiz, yüzlərlə səhabəsi gəldi gözlərimin önünə. Düşündüm ki, aman Allah, 400-450 km-lik məsafəni dəvə ilə, atla gedən insanların imanına bax.

qədər bariz şəkildə əks etdirir ki, insan öz anasından uzun müddət ayrı qaldıqdan sonra onun üstünə qaça-qaça gəldiyi kimi insanlar da Məkkəyə o həvəs və həyəcanla gəlirlər. Məkkə sadəcə bölgələrin anası deyil, demək olar ki, eyni zamanda insanların da anasıdır. Və hər bir müsəlmana doğma ana kimi qucaq açır, ana nəvəsiylə, ana qayğısı ilə gələn insanları çox isti qarşılayır. Şəxsən biz orada bunu müşahidə etdik.

İrfan jurnalı: *Bir az da Mədinə haqda danışaq. Məkkə ilə Mədinə arasında bir fərq varmı? Deyirlər Məkkədə Allahın cəlal təcəllisi, Mədinədə camal təcəllisi var. Eyni zamanda Mədinə bir ənsar yurduudur. Mədinədə ənsarın qucaq açmasını hiss etdinizmi?*

Ramazan Qoradayev - İnsan, əlində olan nemətin qədrini daha çox əldən çıxdıqdan sonra hiss edir. Biz Məkkəni, Mədinəni hər zaman yalnız televizorda və ya rəsmlərdə görmüşdük. Ən yaxşı halda oranın mənəviyyatı, fərqli atmosferi haqda gələn hacılardan eşitmişdik. Və həmişə o yerlərin həsrəti ilə yaşayırdıq. Şükür, gedib yaxından görmək də nəsib oldu. Məkkədə Kəbə var. İlk getdiyimizdə bizə yuxu kimi gəldi. Bir də özümüzü təvaf edən insanların içində gördük. Məkkədə "Cin Məscidi"nə getdik, Peyğəmbərimizin övladlarının da məzarları olan "Cənnətül-Muanna"ya getdik, dualar etdik. Məkkə həqiqətən çox gözəldir. Onu anlatmaq üçün nə qələmin, nə də dilimizin gücü çatır. Mədinənin mənəvi iqlimi isə tamam başqadır. Çünki orada könüllər sultanı var, Həzrət Əbu Bəkr var, Həzrət Ömər var. Uhud şəhidləri var. Ədirnə müftisi

İbrahim Koçaşlı xoca əfəndi bizim qrup rəhbərimiz idi. Uhud dağında ikən Uhud savaşını elə gözəl şəkildə anlatdı ki, bir anlıq özümüzü savaşın içində təsəvvür etdik. İnsan həqiqətən də oradakı təəssüratlarını ifadə etməkdə çətinlik çəkir.

- Bu gənc yaşımızda Allahın evini ziyarət etmə fürsətini bizə verdiyi üçün uca Yara-danımıza şükürlər olsun. Kəbəni gördüyümüz ilk anda Əbu Hənifə həzrətlərinin etdiyi kimi "Ey Rəbbimiz bundan sonra edəcəyimiz duaları qəbul et" ifadələri istər-istəməz dodaqlarımızdan axdı. Müəllimlərimizin öyrətdiyi "Kəbəni görürmüş kimi namaz qıl" sözü yadıma düşdü. Artıq biz Kəbəni sözün əsl mənasında gürürdük. Bunun sevincini yaşayırdıq. Məscidi-Həramda sanki Peyğəmbərimizin namaz qıldığı yerləri görürdük, Peyğəmbərimizə əziyyət edilən yerləri görürdük, Həzrət Bilalın fəth zamanı oxuduğu azanı eşidirdik. Bütün bu duyğular içində hər gördüyümüz yer bizə islamın bir nişanəsini xatırladırdı. Bana görə də belə bir yerdən ayrılmaq bizə çox çətin gəldi. Ancaq bu ayrılıq nə qədər ağır olsa da Mədinəyə getdiyimiz zaman bu kədər fərqli bir fərəhə çevrildi. Mədinənin mənəvi havası tamamilən fərqlidir. Burada insan özünü Peyğəmbərin qarşısındaymiş kimi hiss edir. Peyğəmbərimiz bir hədisi-şərifində buyurur ki, "Minbərimlə qəbrimin arası cənnət məkanıdır." Biz də bu hədisi-şərifin işığında hər gün səhər və axşam Peyğəmbərimizin qəbrini ziyarət edərək, o cənnət məkanında namaz qılmağa çalışırırdıq. Xüsusilə bu yerdə qılınan namaz həqiqətən də insana daha çox zövq verir.

Səid Tahirov-- Mədinədə həqiqətən ənsarlıq duyğuları bu gün də canlı şəkildə davam etdirilməkdədir. Küçədə getdiyimiz zaman "biz ənsarlarıq", "bu yerlər ənsar torpağıdır" deyə şüarlar eşidilir. Mədinəyə ilk getdiyimiz gün iftar zamanı idi. Bütün məscidlərdə iftar süfrələri açılmışdı. Hamı bir-birini iftar süfrələrinə dəvət edirdi. Hətta iftat süfrələrinin sahibləri bir-birləri ilə xeyirdə yarışdılar, bir-birinin qarşısına keçərək "bu mənim qonağımdır", "bu mənim süfrəmdə iftar edəcək" deyə yarışdılar. Məkkədə də bu vardı, ancaq xeyirdə yarışma duyğusu Mədinədə özünü daha qabarıq göstərirdi. Bundan başqa, Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s)-in qəbrinin Mədinədə olması, onunla birlikdə olmaq, onun qəbri önündən keçərək ona salavat gətirmək, ona salam vermək həqiqətən bizim üçün çox xoş bir duyğu idi. Bu duyğuları sözlə ifadə etmək olmur. Yaşanmadan hiss edilməyəcək həzzi yaşadığ bu ziyarətimizdə.

İrfan jurnalı: 22 günlük ziyarətinizi bir cümlə ilə xülasə edəcək olsanız nələri söyləyərdiniz?

Eldar Kərimov-- Bu 23 yaşında mən 22 gün yaşamışam deyə bilərəm.

Ramazan Qoradayev- O yerlərin elə cazibəsi var ki, imkanım olarsa hər il oraları ziyarət etməyi düşünürəm.

Elşən Rəhimli- İki gözəl şəhərin hər birinin özünəxas çox gözəl mənəvi iqlimi var. Təvaf edərkən sanki Peyğəmbərimiz öndə, mən arxada bir səhabəsiymiş kimi təvaf etdim. Əshabi-suffənin olduğu yerdə bir neçə gün xüsusi Qurani-Kərim dərsləri aldım. Burada özümüzü Əshabi-suffədən biri kimi gördüm. Cənnətül-Baqi qəbiristanlığına girdiyimizdə daha

fərqli bir hiss yaşadım. Bir kəlmə ilə ifadə edəcək olsaq, bu 22 günlük ziyarətimiz bizim həyatımızda çox böyük izlər buraxdı. Bu yerlərdə eynilə Peyğəmbərimizin dövründə yaşayırmış kimi hiss etdik özümüzü. Sanki bir anlıq da olsa Həzrət Əbu Bəkr yanındaymış, Həzrət Ənəs, Həzrət Əli yanındaymış kimi hiss edirsən özünü.

Səid Tahirov-Mən Peyğəmbərimizin bir neçə hədisi-şərifini söyləyərək fikirlərimi bir cümlə ilə ifadə edəcəyəm. Bizim üçün ayrı bir şans oldu ki, bu ziyarətə Ramazan ayında getdik. Çünki "Ramazanda edilən Ümrə Həcc kimidir", "Ramazanda edilən Ümrə mənimlə edilmiş Həcc kimidir", "Məscidi-Həramda qılınan namaz digər məscidlərdə qılınan namazdan yüz min dəfə daha üstündür" şəklində ifadə edilən hədisi-şərifləri nəzərə alaraq deyə bilərəm ki, mən bu vaxta qədər yaşadığım həyatı tərəzinin bir gözünə, orada keçirdiyim 22 günlük qısa bir müddəti də tərəzinin digər gözünə qoysam, 22 gün daha ağır gələr.

Ramazan Qoradayev- Biz gedəcəyimiz yerlər haqda kitablarda oxumuşduq, orada olanlardan eşitmişdik, ancaq getdikdən sonra o yerləri tamamilə fərqli gördük. 22 gün ərzində dünyanı və dünyalığı unuttum.

Hər birimiz bu gənc yaşda bizə belə bir mənəvi ab-hava yaşadan, müqəddəs torpaqları görmək kimi uca şəərəfi bizə bəxş edən insanlara, xüsusilə Gəncliyə Yardım Fonduna öz təşəkkürümüzü bildiririk!

İrfan jurnalı: Bir daha sizi təbrik edir, bu ülvəi ziyarətinizin Allah dərgahında qəbul olmasını arzulayırıq!

İSTƏMƏYİ BİLƏNLƏRİN DUASI

“Allahım! Acizlikdən, tənbellikdən, qorxaqlıqdan, xəsislikdən, üzüntüdən, qəbir əzabından Sənə sığınırım. Allahım! Nəfsimə təqvasını ver və onu günahlardan təmizlə. Sən onu təmizləyənin ən xeyirlisi-sən. Sən onu qoruyansan, idarə edənsən. Allahım! Fayda verməyən elmdən, qorxmayan qəlbdən, doymayan nəfsdən və qəbul olunmayan duadan Sənə sığınırım!”

(Müslim, Zikr, 52)

Rəsulullah (s.ə.s) bir nəfərin belə dua etdiyini eşitdi: “Allahım, Səndən başqa ilah olmadığına, heç kəsə möhtac olmayan bir varlıq olduğuna, doğmadığına və doğulmadığına, heç kəsin Sənin tayın olmadığına şahidlik edərək Səndən istəyirəm!” Peyğəmbər (s.ə.s): “Həqiqətən sən elə bir isim ilə Allahdan istədin ki, o isimlə Ondan nə istənsə verir, Ona dua edildikdə qəbul edir.” buyurdu. (Tirmizi, Dəavat, 65)

Başqa bir rəvayətə görə Rəsulullah (s.ə.s) namaz qıldıqdan sonra dua edən bir adamın belə dediyini eşitdi:

“Allahım, həmd Sənə məxsusdur. Səndən başqa ilah yoxdur, göylərin və yerin yarıdıcısı və ehsan sahibi olduğun üçün Səndən istəyirəm. Ey cəlal və ikram sahibi! Ey hər şeyi idarə edən ölümsüz varlıq!..” sonra Rəsulullah: “Həqiqətən bu adam Allaha elə böyük ismi ilə dua etdi ki, bununla dua edildikdə Allah qəbul edər, Ondan nə istənsə verir.” (Tirmizi, Dəavat, 109)

PEYĞƏMBƏRİMİZİN QƏLBLƏ BAĞLI

DUALARI

Rəsulullah (s.ə.s)-in ən çox etdiyi dualardan biri bu idi:

“Ya muqallibəl-qulub, səbbit qalbi alə dinik.”

“Ey qəlbləri haldan hala çevirən, mənim qəlbimi dinin üzrə sabit qıl!”

(Tirmizi, Dəavat, 135)

Başqa bir hədisdə Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurmuşdur

“Allahummə ya musarrifəl qulub sarriif qalbi alə itaətik.”

“Ey qəlbləri çevirib idarə edən Allahım, qəblərimizi Sənə itaət etməyə çevir!”

(Müslim, Qədar, 17)

O, NƏLƏRDƏN ALLAHA SİĞİNMIŞDI

Zeyd bin Ərkamdan gələn bir rəvayətə görə Rəsulullah belə dua edərmiş:

“Allahım! Acizlikdən, tənbellikdən, qorxaqlıqdan, xəsislikdən, üzüntüdən, qəbir əzabından Sənə sığınırım. Allahım! Nəfsimə təqvasını ver və onu günahlardan

təmizlə. Sən onu təmizləyənin ən xeyirlisən. Sən onu qoruyansan, idarə edənsən. Allahım! Fayda verməyən elmdən, qorxmayan qəlbdən, doymayan nəfsdən və qəbul olunmayan duadan Sənə sığınırım!” (Müslim, Zikr, 52)

İbn Abbas (r.a) həzrətləri nəql edir:

“Rəsulullah (s.ə.s) təşəhhüddən sonra bu duanı oxuyardı: “Allahummə inni əuzu bikə min azəbi cəhənnəm və əuzu bikə min azəbil-qabri və əuzu bikə min fitnətid-Dəccal və əuzu bikə min fitnətil-məhyə vəl-məmat (Allahım, cəhənnəm əzabından Sənə sığınırım. Qəbir əzabından da Sənə sığınırım. Dəccalın fitnəsindən Sənə sığınırım. Həyat və ölümün fitnəsindən də Sənə sığınırım.)” (Əbu Davud, Salət, 184)

HANSI SEVGİ İSTƏNƏCƏK?

Əbud-Dərda (r.a) Rəsulullahın belə dediyini buyurdu: “Bu sözlər Davud əleyhissalamın dualarından idi:

Allahım! Səndən Sənin sevgini və Səni sevənlərin sevgisini və məni Sənin sevginə çatdıracaq əməli istəyirəm! Allahım! Sənin sevgini, nəfsimi, ailəmi və soyuq suyu sevməkdən daha çox et!” (Tirmizi)

ƏN ƏHATƏLİ DUA

Əbu Ümamedən gələn rəvayət belədir: “Rəsulullah (s.ə.s) o qədər çox dua etdi ki, hamısını əzbərləyə bilmədik. Mən: “Ya Rəsulallah, o qədər çox dua etdin ki, heç biri yadımızda qalmadı.” –dedim. Bunun cavabında:

Bunların hamısını əhatə edən duanı

Əbud-Dərda (r.a) Rəsulullahın belə dediyini buyurdu: “Bu sözlər Davud əleyhissalamın dualarından idi:

Allahım! Səndən Sənin sevgini və Səni sevənlərin sevgisini və məni Sənin sevginə çatdıracaq əməli istəyirəm! Allahım! Sənin sevgini, nəfsimi, ailəmi və soyuq suyu sevməkdən daha çox et!” (Tirmizi)

sizə bildirimmi? Belə deyin:

“Allahım! Sənin Peyğəmbərin Məhəmməd (s.ə.s) xeyir olaraq Səndən nəyi istədisə mən Səndən onu istəyirəm. Sənin Peyğəmbərin Məhəmməd (s.ə.s) Sənə hansı pisləkdən sığınmışsa, mən də ondan Sənə sığınırım. Sən yardım istəmənsən və diləklər Sənə çatdırılar. Allahdan başqa qüvvət və qüdrət yoxdur.” (Tirmizi)

DUALARIM QƏBUL OLMUR DEYƏNLƏRƏ

Hz. Ənəsin anlatdığına görə Rəsulullah (s.ə.s) buyurdu ki: “Sizdən hər biriniz бүтүн ehtiyaclarını Rəbbindən istəsin. Hətta ayaqqabısının qopmuş bağını da Allahdan istəsin!” (Tirmizi, Dəavat, 149)

Tirmizinin başqa bir rəvayəti də belədir: “Allah özünə dua edən hər kəsə qarşılıq verər. Bu qarşılıq ya dünyada olar, ya da axirətə saxlanar. Yaxud da dua etdiyi miqdarda günahından azaldılmaq surətiylə olar. Yetər ki, günah və qohumluq bağlarını kəsməklə bağlı bir şey istəməmiş olsun.”

Əbu Hüreyrə həzrətləri nəql edir: “Rəsulullah (s.ə.s) buyurdu: “Allah təala özündən istəməyə nə qəzəb edər.” (Tirmizi, Dəavat, 3)

İbn Məsud (r.a) anladır: “Rəsulullah (s.ə.s) buyurdu ki: “Allah təalanın fəzlindən istəyin. Çünki Ondən bir şey istənməsi Allahın xoşuna gəlir. İbadətin ən fəzilətli dən (dua edib) qurtuluşu gözləməkdir.” (Tirmizi, Dəavat, 126)

ABİ-HƏYAT

Osman Nuri TOPBAŞ

TÖVBƏ VƏ GÖZ YAŞI

Bir dərzi saleh bir nəfərdən soruşdu: “- Rəsulullah (s.ə.s)-in “Allah təala günahkar bəndəsinin canı boğazına gəlmədən etdiyi tövbəsini qəbul edir.” hədisi-şərifini haqda nə buyurursunuz?”

O saleh insan da:

“- Doğrudur. Amma sənənin peşən nədir?” –deyə soruşdu.

“- Dərziyəm, paltar tikirəm.”

“- Dərziyəm, paltar tikirəm.”

“- Qayçıyı tutub parçanı kəsmək.”

“- Neçə ildir bu işlə məşğulsan?”

“- Otuz ildir.”

“- Canın boğazına gəldiyi zaman parça kəsə bilərsənmi?”

“- Xeyr, kəsə bilmərəm.”

“- Ey dərzi, bir müddət zəhmət çəkib öyrəndiyin və otuz il asanlıqla gördüyün bir işi o zaman edə bilmirsənsə, ömründə heç etmədiyən tövbəni o an necə edə bilərsən?”

Bu gün gücün yerində ikən tövbə et! Yoxsa son nəfəsdə istiğfar və hüsnü-xatimə nəsib olmaya bilər... Sən “*Ölüm gəlməzdən əvvəl tövbə etməyə tələsin!*” hədisini eşitmədinmi?” Bu cavabı alan dərzi iklasla tövbəyə sarıldı və salehlərdən oldu.

Bu qissədə gördüyümüz kimi insanların önündə min bir dünya və nəfsaniyyət çuxurları vardır ki, bunların ən təhlükəlisi də səmimi tövbəni daima sonraya saxlamaqdır. Halbuki tövbəyə sarılmaq bütün ömrümüzün zəmanətidir. Rəsulullah (s.ə.s) də əshabına “ən böyük dərdin günah dərdi, əlacın da gecə qaranlığında istiğfar” olduğunu bildirmişdir. Çünki Allaha yönəlmək və qəlbin ülvə səviyyə qazanmasında mühüm yeri olan istiğfar mənəvi kirlərdən təmizlənməyin də yeganə vasitəsidir.

Məqbul bir tövbə bəndə ilə Allah arasındakı maneələri və pərdələri qaldırır ki, əməlisalehlər üçün bu hal son dərəcə

Məqbul bir tövbə bəndə ilə Allah arasındakı maneələri və pərdələri qaldırır ki, əməlisalehlər üçün bu hal son dərəcə mühümdür. Hədəfə çatmağa mane olan xüsusiyyətləri ortadan qaldırmaq və beləcə qəlbi əsl qayəyə hazır hala gətirmək lazımdır. Buna görə ruhi təkamül üçün bütün təsəvvüf yollarında səhərlər edilən zikr dərsinə istiğfar ilə başlanır.

mühümdür. Hədəfə çatmağa mane olan xüsusiyyətləri ortadan qaldırmaq və beləcə qəlbi əsl qayəyə hazır hala gətirmək lazımdır. Buna görə ruhi təkamül üçün bütün təsəvvüf yollarında səhərlər edilən zikr dərsinə istiğfar ilə başlanır.

İlk tövbə ilk peyğəmbər Hz. Adəmlə başlamışdır. O, tövbəsində:

“Ey Rəbbimiz! Biz özümüzə zülm etdik. Əgər bizi bağışlamasan, rəhm etməsən, biz, şübhəsiz ki, ziyana uğrayanlardan olarıq!” (əl-Əraf, 23) deyərək dua etmişdi. Bu dua onlardan sonra qiyamətə qədər gələcək övladlarına bir istiğfar nümunəsidir.

Allah dostları tövbəni üçə ayırır:

1. Avamın (sadə camaatın) tövbəsi: Bunlar günahlarına tövbə edirlər.

2. Xavas, yəni seçkin bəndələrin tövbəsi: Bunlar qafil olmaqdan tövbə edirlər.

3. Xassul-xavassın, yəni ən seçkin xas bəndələrin tövbəsi: Bunlar da Allaha daha yaxın olmaq üçün tövbə edirlər.

Ancaq hər saleh əməldə olduğu kimi tövbədə də səmimiyyət və ixlas şərti vardır. Belə ki, bir çox Allah dostu etdiyi tövbələrə də tövbə etmişdir. Yəni tövbəyə möhtac tövbələrdən Allaha sığınmaq və ayədə buyurulan **“tövbətən nəsuhə”** sirrinə nail olmaq zərurəti vardır. Çünki nəfs və şeytan qəlbi ovlamağa yol tapmadıqda doğruluq donuna girərək gözəllikləri və

yaxşılıqları təlqin edir. Bununla da bəndəni tələyə salaraq tövbələri zədələyirlər. Davamlı olaraq tövbədən dönmək axirət səadətini qaraldacaq bir afətdir. Allah təala buyurur:

“(Tövbə edəcəyiniz təqdirdə) ola bilsin ki, Rəbbiniz sizə rəhm etsin! Əgər siz (yenidən yaramaz əməllərinizə) qayıtsanız, Biz də (sizi yenidən cəzalandırmağa) qayıdırıq.” (əl-İsra, 8)

Tövbə mövzusunda bu xüsusiyyət çox əhəmiyyətlidir:

Camius-Sağir adlı hədis kitabında insanların əməllərini yazan mələklərdən günahları qeyd edən mələyin bir günahı işlədikdən altı saat sonra yazdığı, bu zaman içində tövbə etmə ehtimalı olar deyərək gözlədiyi bildirilir. Bu səbəblə “Tövbəmi tuta bilmirəm, yenə günah işləyirəm, buna görə də tövbə etməyim!” deməməli, daima istiğfar etməliyik. Allahın lütfü ilə tövbənin pozulmayacağına inanmaq lazımdır. Ancaq bilmək lazımdır ki, tövbə bir əfv diləmə olduğu üçün səmimi peşmanlığın gerçəkləşməsi və bağışlanması istənilən günahın bir daha işlənməməsi xüsusiyyətində qəti əzmi lazımdır. Bunun üçün Allah təala belə buyurur:

“Şeytan sizi Allaha arxayın edib (Allah Öz bəndələrinə mehribandır, onların hamısını bağışlayacaq, günahlarından keçəcək deyərək) tovlamasın!” (Loğman, 33)

Könül şimşəyi çaxmaz, göz buludu yağış yağdırmazsa, nəfsin qəzəb atəşi və günah alovları necə sönər? Vüslətin feyzi, yəni ilahi təcəlli nurunun parlaqlığı könlüdə necə zühur edər. Məna çeşmələri necə coşub çağlayar? Yağmurlar yağmasa gül bağçası yaşıllığa necə sir söyləyər. Bənövşə yasəmənle necə əhd-peyman bağlayar?

Həz. Peyğəmbərin **“Tövbə peşmançılıqdan ibarətdir”** hədisi insanı günaha düşürməyəcək bir tövbədən xəbər verir. Eyni zamanda bu hədis tövbənin peşmanlıqla başlamasının zərurətini bəyan edir. Bu da günah kirlərinin səmimi göz yaşları ilə təmizlənməsi deməkdir.

Rəvayət olunur ki, tövbə və peşmanlıq içindəki bir günahkara yuxu ilə oyanıqlıq arasında ikən günahlarının siyahısı verilmiş və **“oxu!”** deyilmişdi. Bu hal qarşısında günahkar bəndə o qədər ağladı ki, göz yaşlarından kağızdakı günahlarını görməz hala gəldi. Nəhayət bu səmimi göz yaşları bütün günahlarını yuyub apardı. Beləliklə də əfv olundu.

Bəzən bir günahın əfvi üçün min göz yaşı lazım gəlir, bəzən də bir damla yaş min günahı təmizlər.

Göz yaşı ilahi məhəbbət bağına girənlər üçün tövbə çeşməsidir. Günahları yuyub aparar. Rəbbə qarşı şükürdür. Göz yaşı Allahın ümid dərgahıdır. Bütün ümidlərin kəsildiyi bir anda bu dərgahın qapısında ağlaya bilənlər bəxtiyardırlar.

Səmimi göz yaşları ilə ələmi seyr edənlər üçün o yaş damlalarının hər biri bağrında min bir okean sərgiləyən aynalar kimidir ki, hər zərrədə ilahi sirlər ayan olur. Oxuna bilməyən neçə-neçə hikmət səhi-fələri onunla oxunur. Göz yaşı kəlmələrin

daşıya bilməyəcəyi mənalara yüklənən və ifadə edə bilən ilahi bir dildir ki, bəndə onunla özünün də xəyal edə bilməyəcəyi şeyləri Rəbbindən istəmiş olur...

Allah üçün gözlərdən süzülən bir damlanın dəyərini bu qissə nə gözəl ifadə edir:

Cüneyd Bağdadi (q.s) bir gün yolda gedərkən göydən mələklərin endiyini və yerdən nə isə qapışdıqlarını gördü. Birindən soruşdu:

“- Qapışdığınız nədir?” Mələk cavab verdi:

“- Bir Allah dostu buradan keçərkən bir “ah!” çəkdi və gözündən bir neçə damla yaş axdı. Bu vəsilə ilə Allahın rəhmət və məğfirətinə nail olmaq üçün o damlaları qapışırdı.”

Hədisi-şərifdə buyrulur:

“Allah nəzərində bu iki damladan daha sevimli damla yoxdur. Bunlardan biri gecənin qaranlığında sırf Allah eşqi və qorxusu üçün tökülən göz yaşı, digəri isə Allah yolunda mücadilədə tökülən qan damlasıdır.”

Həzrət Mövlana kirləndikdən sonra buxara çevrilərək yer üzünə yenidən bərrəq bir rəhmət halında qaydan sülardan belə bəhs edir:

“Suyun duruluğu qalmayıb bizim kimi palçığa batınca o da yer üzündə kirləndiyi üçün kədərlənər...”

Fəryad edib Allaha yalvarmağa başla-

Başda Peyğəmbərlər olmaqla bütün vəlilər, salehlər və sadıqlar sıxıntıda və bolluqda, kədərdə və sevincdə daima Allaha sığınmışlar. Çünki Peyğəmbərlər belə qeyri-ixtiyari bir xəta olaraq ifadə edilən **“zəllə”** işlədikləri üçün tövbə və istiğfara möhtacdırlar. Tövbə və istiğfar həqiqi mahiyyəti etibarilə bir peşmanlıq və sığınma olduğu üçün Allaha yaxınlaşmanın ən təsirli vasitəsidir.

yar. Bu feryadlar və yalvarışlara görə Allah onu buxarlandırıb göyə alar. Orada müxtəlif mərhələlərdən keçirərək təmizlənir. Sonra da bəzən yağış, bəzən qar, bəzən də dolu halında yer üzünə yağdırar. Nəhayət sonsuz bir dənizə çevirir.”

Şübhəsiz ki, bu simvollar Allahın qurtuluşu çatdırmaq istədiyi günahkar bəndələrinə qarşı göstərdiyi mərhəməti və sevgini ifadə etməkdədir. Günah kəri ilə qəlbi palçığa batmış kəslərdə tövbə suyu ilə peşmanlıq günəşi bir araya gələrsə, Allah o köülləri göylərə aparar. Tozdan, torpaqdan və bütün nəfsani kirlərdən təmizləyər. Yenidən varlıqların ən şərəflisi olaraq, yəni bir rəhmət halında yer üzünə göndərər. Bu halın ən geniş mənada təcəllisi də namazlarda gerçəkləşir ki, bu baxımdan dosdoğru qılınan namazlar üçün **“möminin meracidir”** buyrulur. Ancaq insan oğlu bu həqiqəti çox zaman dərk etməyib dünyaya dalır və ağlamaq yerinə qəhqəhəyə boğulur. Bunun üçün Allah təala:

“Həm də gülürsünüz, heç ağlamırsınız! Siz (qəflət içində) oynayır-əylənirsiniz.” (ən-Nəcm, 60-61) buyurmuş və Rəsuluna “Qazandıqlarının (qazandıqları günahların) cəzası (əvəzi) olaraq az gülüb çox ağlasınlar!” (ət-Tovbə, 82) deyərək tənbeh etmişdir.

Yəni, Allah öz bəndəsindən tövbə və

göz yaşı ilə günahlarını təmizləməsinə istəyir. Hz. Mövlana göz yaşının əhəmiyyətini belə dilə gətirir:

“Şam ağlayıb göz yaşı dökdükdə daha parlaq hal alır. Ağac yarpağı da ağlayan buludun bərəkəti və günəşin hərarəti ilə yaşıllaşır, təzələnir. Yəni, bir meyvənin yetişməsi üçün hərarət və su lazımdır.

Eynilə bunlar kimi tövbələrin də qəbulu üçün bulud və şimşək, yəni göz yaşı və könül yangısı lazımdır.

Könül şimşəyi çıxmaz, göz buludu yağış yağdırmazsa, nəfsin qəzəb atəşi və günah alovları necə sönər? Vüslətin feyzi, yəni ilahi təcəlli nurunun parlaqlığı könlüdə necə zühur edər. Məna çeşmələri necə coşub çağlayar? Yağmurlar yağmasa gül bağçası yaşıllığa necə sir söyləyər. Bənövşə yasəmənə necə əhd-peyman bağlayar?

Qoy təbiət hıçqıra-hıçqıra ağlasın. Bu torpaqlar sudan ayrı düşdükdə quraqlaşır. Bulaqlardan, dərələrdən ayrı qalan, uzaq düşən sular da saralır, iylənir, bulanır.

Cənnət kimi yamyaşıl olan bağlar, bağçalar sudan ayrı qaldıqda saralıb-solur, yarpaqları quruyur, tökülür, xəstəlik yurduna çevrilir. (İnsan da belədir...)”

Bu haldan qorunmaq üçün Şüeyb (ə.s.)-in gözləri ağlamaqdan kor olmuşdu. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) də:

“Mənim bildiyimi bilsəydiniz, az gülər, çox ağlayardınız. Yediyiniz yeməkdən

Ağlamaq xüsusunda mühüm olan başqa bir məsələ də bu ağlayışın şikayət ağlayışı olmasıdır. Çünki şikayətdə razı olmama halı vardır ki, bu da əsla məqbul bir davranış deyil. Çünki şikayətlər insanı üsyana qədər aparar və əlindəki bütün sərmayəsini yox edər.

həzz almazdınız...” (*Camius-Sağir, c. II, səh. 10*) –buyurmuşdur.

Başda Peyğəmbərlər olmaqla bütün vəlilər, salehlər və sadıqlər sıxıntıda və bolluqda, kədərdə və sevincdə daima Allaha sığınmışlar. Çünki Peyğəmbərlər belə qeyri-ixtiyari bir xəta olaraq ifadə edilən **“zəlla”** işlədikləri üçün tövbə və istiğfara möhtacdırlar. Tövbə və istiğfar həqiqi mahiyyəti etibarilə bir peşmanlıq və sığınma olduğu üçün Allaha yaxınlaşmağın ən təsirli vasitəsidir.

Süfyan Sevri həzrətləri buyurur:

“Ağlamaq on qismdir. Bunların doqquzu riyadır. Ancaq biri Allah üçündür. İl ərzində bir dəfə olsa belə Allah üçün ağlayan bəndə ümid edilir ki, cəhənnəmdən xilas olar.”

Rəvayət olunur ki, əri ilə aralarında mübahisə baş verən bir qadın ağlayaraq Qazı Şüreyhə müraciət etmişdi. Bu əsnada orada olan Şabi ona belə dedi:

“- Ya Ümeyyə, bu qadının məzlum olduğunu zənn edirəm. Görmürsənmi necə ağlayır?” Bu cavab qarşısında qazı Şüreyh:

“Ey Şabi, Yusufun qardaşları da zalım olduqları halda ağlayaraq atalarının yanına gəlmişdilər. Bu göz yaşlarına baxaraq hökm vermək doğru olmaz!”

Bu cür göz yaşları əlbəttə ki, mərdudur. Başqa bir mənfur ağlayış da miskinlik

və zillət ifadə edən ağlayışlardır. Bunlar çalışmadığı halda xüsrən çəkən kimsələrin boş-boşuna axan göz yaşlarıdır. Belələri haqda mərhum Mehmed Akif nə gözəl deyir:

Bırakın matem, yahu! Bırakın feryadı;

Ağlamak faide verseydi, babam kalkardı!

Göz yaşından ne çıkarmış? Niye ter dökmediniz?!

Bizim bəhs etdiyimiz muradi-ilahi olan ağlayış isə halımızı dost-düşmən qarşısında aşağılayacaq olan göz yaşı deyil, göylərə yüksəldəcək, qəlbə meracı yaşadacaq bir ağlayışdır. Geniş deryalar çör-çöpü başında tutaraq onları dibə batmaqdan qoruduğu kimi, bizim göz yaşlarımız da bizi batmaqdan qoruyub başında daşıyacaq və mənzili-məqsuda çatdıracaq sular qəbilindən olmalıdır ki, bunlar gözdən çox könlüdən axan və xalqa deyil, Haqqa ərz edilən damlalardan ibarətdir.

Ağlamaq xüsusunda mühüm olan başqa bir məsələ də bu ağlayışın şikayət ağlayışı olmamasıdır. Çünki şikayətdə razı olmama halı vardır ki, bu da əsla məqbul bir davranış deyil. Çünki şikayətlər insanı üsyana qədər aparar və əlindəki bütün sərmayəsini yox edər. Bu isə Haqqın qəzəbini özünə cəlb edər. Bizim qəsd etdiyimiz ağlayış isə qəzəbi cəlb etmək deyil, dostu məmnun edə bilmək əndişəsi və günah kirlərindən təmizlənmə bilmə vasitəsidir.

Hə. Mövlana göz yaşının əhəmiyyətini belə dilə gətirir:

“Şam ağlayıb göz yaşı dökükdə daha parlaq hal alır. Ağac yarpağı da ağlayan buludun bərəkəti və günəşin hərarəti ilə yaşllaşır, təzələnir. Yəni, bir meyvənin yetişməsi üçün hərarət və su lazımdır.

Ölüm gəldikdə bütün yatmışlar oyanır, yəni gözlərini açıb həqiqəti görürlər. Ancaq o son nəfəsdə həqiqəti görməyin artıq heç bir faydası olmaz. Eynilə Firona olmadığı kimi... Həzrət Mövlana nə gözəl buyurur:

“Ağıllı insanlar öncədən ağlayarlar, cahillər isə işin sonunda başlarına vururlar, ah-vah edirlər. Sən işin başlanğıcında sonunu gör ki, qiyamət günündə peşman olma!

Ovçu tələsindəki buğdaları görüb özünü itirmiş, aqlını işlətməz hala gəlmiş quşun halı sənə ibrət olsun. Qeyri-ixtiyari olaraq buğdaları yeyib tələyə düşdü. Sonra başını bələdən qurtarmaq üçün nə qədər Yasin oxudu, Ənam oxudu, lakin nə fayda!.. Bəla gəldikdən sonra ağlamaq, fəryad etmək, sızlamaq nə işə yarayar? Bu ah və fəryad tələyə düşmədən öncə edilməlidir...”

Necə ki, Lut qövminin ilahi intiqamı cəlb edən azğınları səbəbilə həlak ediləcəklərini öyrənən İbrahim (ə.s) onların nə dərəcədə bir üsyan içində olduqlarını tam bilmədiyi üçün onlara mərhəmətlə dua etmək istədikdə mələklər:

“- *Artıq dua vaxtı keçdi!..*” demişdilər.

Uca Allahın muradı ilə ölümün bizə harada, nə vaxt və necə gələcəyi bilinmir. Onun üçün qəlblərin “Ölmədən əvvəl ölün!” sirri ilə yögrulması və hər an Rəbbinə qovuşmağa hazır olması lazımdır. Əks təqdirdə son nəfəs fəryadlarla dolu xüsrən dəmi olar. Ayeyi-kərimədə buyurulur:

“Ölüm bihuşluğu həqiqətən, gələcəkdir. (Ey insan!) Bu sənə qorxub qaçdığın şeydir!” (Qaf, 19)

Dolayısı ilə bəndələrin ən mühüm dərdi nəfs təzkiyəsi və qəlb təsfiyəsi olmalıdır. Buraya qədər anladığımız tövbə və göz yaşı bu hala nailiyyətin yalnız qapısı sayılır. Bu qapıdan içəri girdikdən sonra əlbəttə ki, edilməsi gərəkən bütün saleh əməlləri işləmək zəruridir. Fərz, vacib və sünnələri ədəbinə görə əda etdikdən sonra xüsusilə qul haqqı, ata-ana haqqı, Allah üçün infaq, bütün məxluqata mərhəmət, şəfqət və əfv ilə yaxınlaşa bilmək kimi gözəlliklərə sahib olmaq lazımdır. Məsələn, bu gözəlliklərdən bağışlama məziyyətinə qovuşa bilənlər ilahi əfvə daha çox layiq olurlar. “Bizə acıyın!” fəryadlarına könül verməyən məhəbbət və mərhəmət məhrumları həyatın çaşqın və həzin yolçuları olurlar.

Bunun üçün könüllər tövbə və göz yaşı iqlimində bütü gözəl davranışları əldə edərək Rəbbə yönəlməlidir. Bu yönəliş də heç şübhəsiz ki, ömrün hər anını əhatə edir. Belə bir yaşayışla zinətlənmiş saleh könüllərə qiyamət günü bir peşmanlıq günü deyil, bayram səhəri olar.

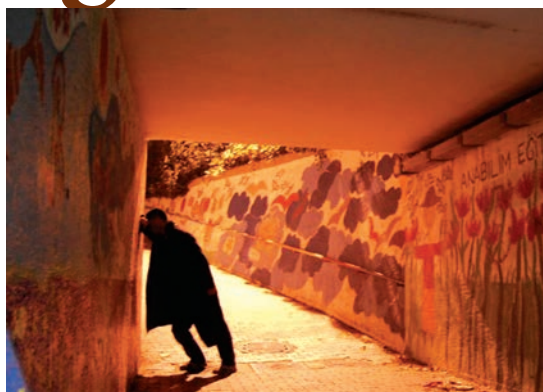
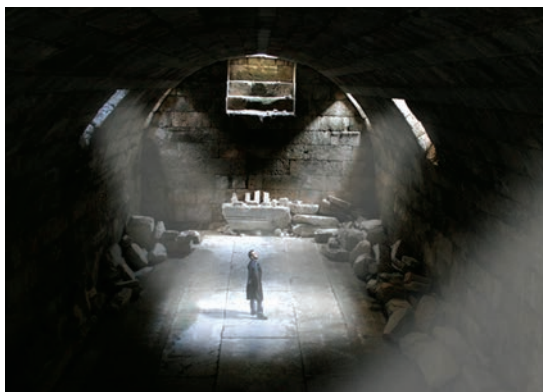
Rəbbimiz hər birimizə belə bir bayram səhəri nəsis etsin! Eşq, vəcd və səmimi göz yaşlarıyla ilahi rəhmət və məğfirətə nail etsin!

Amin!..

Uca Allahın muradı ilə ölümün bizə harada, nə vaxt və necə gələcəyi bilinmir. Onun üçün qəlblərin “Ölmədən əvvəl ölün!” sirri ilə yögrulması və hər an Rəbbinə qovuşmağa hazır olması lazımdır. Əks təqdirdə son nəfəs fəryadlarla dolu xüsrən dəmi olar. Ayeyi-kərimədə buyurulur:

“Ölüm bihuşluğu həqiqətən, gələcəkdir. (Ey insan!) Bu sənə qorxub qaçdığın şeydir!” (Qaf, 19)

Yer üzü dar gəldikdə

Tamamən təcrid olunan, salamları belə alınmayan bu üç səhabə üçün sanki dünyada cəhənnəm həyatı başlamışdı. Ən çox sevdikləri insan onlardan üz çevirmişdi. Yeməkdən kəsildilər. Ancaq ağladılar, ağladılar, ağladılar. Məscidə gəldilər, hər dəfə bağışlanma ümidi daşıyaraq, bir salam, bir təbəssüm umaraq...

Təbuk qəzvəsi bir çox yönüylə ibrətlərlə dolu qəzvdur. Bunların hər biri bir məqalənin, hətta bir kitabın mövzusu ola biləcək qədər mühümdür. Comərdliyin, isarın, imanın zirvə nümunələri bu səfərdə görülmə bilər. Eyni zamanda nifaqın, yalanın iyrənc üzü də. Bu səfərin başlanğıcı qədər sonu da ibrətlərlə doludur. Bu çətin səfərin dönüşündə “İndi kiçik cihaddan böyük cihada qayıdırıq” fərmani-nəbisi ilə iç səfərimizin, iç cihadımızın, nəfsimizlə mücadiləmizin yeri göstərilmişdir. Təbuk səfərinə çıxdığı zaman xurmaların yetişdiyi mövsüm idi. Hava çox isti idi, kölgənin hər zamankından daha çox arandığı, kuzədə soyudulmuş bir qab suyun qızıl dəyərində olduğu bir zamandı.

Belə bir zamanda Rəsulullah tərəfindən səfər əmri verildi. Düşmən güclü, yol uzun, səfər çətindi. Hədəfdə o dövrün hegemon gücü Bizans vardı, 1000

km-dən çox yol gediləcəkdi və çox adamın nə silahı, nə də miniyi vardı. İnfəq səfərbərliyi başlandı. Hz. Osman kimi zəngin səhabələr ordunun təchizi üçün yarışdılar. Hər kəs könlünə görə, gücünə görə nə isə gətirirdi. Hz. Əbu Bəkr kimi bütün malını gətirən də vardı, malı olmadığı üçün canını verən də. Yenə də otuz minlik ordunu tam təchiz edə bilmədiklər. Minik olmadığı üçün ağlayaraq geri dönmək qardaşlarıyla dəvəsini növbə ilə minmək üçün paylaşan səhabələr oldu, göz yaşardıcı səhnələr yaşandı.

Ordu hərəkətə keçdi, geridə üzrlü müsəlmanlar, münafıqlar bir də mövsümün rahatlığına qapılan bir neçə səhabə qalmışdı.

Səfər döyüşsüz tamamlandı. Məqsəd hasil olmuş, Bizansa göz dağı verilmiş, ətraf qəbilələrlə anlaşma imzalanmışdı. Ordu Mədinəyə qayıtdıqda münafıqlar min bir yalanla üzrxahlıq etdilər.

Əshabdan üzrsüz olaraq geri qalanların bəzisi ordu dönmədən səhvini anlamış, peşman olmuş və özünü məscidin dirəklərinə bağlayaraq Rəsulullah qayıdına qədər bu şəkildə qalacaqlarına and içmişdilər. Haqlarında ayə enənə qədər Rəsulullah onları açmadı.

Bunlardan başqa, üzrü olmadığı halda səfərə çıxmayan üç səhabə vardı: Kab bin Malik, Hilal bin Üyeynə və Mürarə bin Rəbi. Onlar Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-in yanına gələrək doğrunu dedilər, heç bir səbəb olmadan geri qaldıqlarını bəyan etdilər və peşmanlıqla əfv dilədilər. Peyğəmbər (s.ə.s) onları əfv etmədi, haqlarında ayə enənə qədər salamlarını da almadı. Digər səhabələr də onun kimi etdilər.

Bir müddət sonra qoca olması səbəbilə xidmətə möhtac olan Hilal xaricində digərlərinin xanımları da onlardan uzaq olmaqla əmr olundular. Tamamən təcrid olunan, salamları belə alınmayan bu üç səhabə üçün sanki dünyada cəhənnəm həyatı başlamışdı. Ən çox sevdikləri insan onlardan üz çevirmişdi. Yeməkdən kəsildilər. Ancaq ağladılar, ağladılar, ağladılar. Məscidə gəldilər, hər dəfə bağışlanma ümidi daşıyaraq, bir salam, bir təbəssüm umaraq... Gecə-gündüz ağladılar. Kaş anaları onları bu gündən əvvəl doğmamış olaydı, bu hadisə heç yaşanmamış olaydı, kaş bütün dünya varı onların olaydı, verib

bağışlanaydılar. Əlli gün davam etdi bu vəziyyət. Yandılar sanki. Yer üzü genişliyinə rəğmən onlara dar gəlməyə başladı. Bu zaman müjdə gəldi. Doğru sözləmələri, səmimi tövbələrinin mükafatı olaraq ayə ilə bağışlandılar:

“Həmçinin (Təbuk döyüşündən) geri qalmış üç nəfərin də (tövbələrini qəbul etdi). Belə ki, dünya onlara dar olmuş, ürəkləri tengə gəlib sıxılmışdı. Onlar Allahdan (Allahın əzabından) yalnız Onun Özünə sığınmağın mümkün olduğunu başa düşdülər. Şübhəsiz ki, Allah tövbələri qəbul edəndir, rəhmlidir!”

(ət-Tovbə, 118)

Bu xəbəri müjdələmək üçün üç qoldan atlılar yola düşdü. Sel dağının üstünə çıxan səhabələrin “müjdə” səsləri eşidildi. Kab bin Malik səsiylə müjdəni ona çatdıran səhabəyə əynindəki yeganə paltarını hədiyyə edib borc aldığı paltarla məscidə qaçdı. Rəsulullah (s.ə.s) ona belə dedi: “Səni doğrulduğun gündən bəri keçirdiyin ən xeyirli və məsud bir günlə müjdələyirəm.” Kab bin Malik şükür olaraq bütün malını sədəqə vermək istədi. Rəsulullah malının ancaq bir qismini sədəqə verməsini tövsiyə etdi.

Bu üç səhabə saleh insanlar idi. Rəsulullahla birlikdə Bədir döyüşü xaric bütün döyüşlərə qatılmalarına baxmayaraq sadəcə müharibə edilməyən bu səfərdən geri qaldıqları üçün belə rəftarla qarşılaşdılar. Tövbə etdilər, tövbələri qəbul edilənə qədər günlərlə ağladılar.

Başımızı iki əlimizin arasına alıb dərin-dərin düşünmək vaxtıdır. Günah işləmək bəndəyə məxsusdur. Bağışlamaq Rəbbimizə. Əsas olan bunu fərqləndirmək və gətiləcək qapını tanımaqdır. Allahın qapısından başqa döyəcəyimiz qapı varmı?

İnsan qədər qədim olan Virus SUI-ZƏNN

Rasulullah (s.ə.s) bir gün Kəbəni təvaf edərkən:

“Ey Kəbə! Sən nə gözəlsən, qoxun da nə xoşdur! Sən nə ulusan, hörmətin də nə ucadır! Məhəmmədin ruhunu əlində tutan Zata and içirəm ki, bir möminin Allah qatındakı hörmət və qiyməti sənin hörmətindən daha böyükdür. Şübhəsiz Allah təala səndə bir şeyi haram qıldı; səni haram bölgəsi etdi. Fəqət möminin üç şeyini haram qıldı; malını, qanını və şərəfini... Bir də Mömin haqqında pis zənn bəsləməyi yasaqladı”(İbn Macə)

Sözünü açdığımız zamanə dərdlərindən biri olan viruslar budaqdan-budağa qonmağa davam edir. Kompüterimizi korlayan, telefonumuzu sıradan çıxaran və s. bir çox viruslar artıq bizə tanışdır. Bu viruslar ümumiyyətlə bəzi avadanlıqlarımızı xarab etsə də, onlardan daha dəhşətliələrinin insanlar arasında gen-böl gəzib-dolaşdığı acı bir həqiqətdir.

O, bir çox insanın daxilində uzun müddət qaldığı kimi bəzən onun varlığından xəbər tutmaya da bilirik. Bu da bizim dünya görüşümüzlə əlaqədardır.

Bu dəhşətli virus mənəvi xəstəliklərdən biri olan SUI-ZƏNDİR. Bu virusa yoluxan xəstələrin müayinə və müalicəsi öz istedadlarına görə müxtəliflik göstərə bilər.

Bilərək, ya da bilməyərək bizə yoluxan sui-zənn virusu barəsində Uca Rəbbimiz xəbərdarlıq edərək belə buyurmuşdur:

“Ey iman gətirənlər! Çox zənnə-gümana qapılmaqdan çəkinin. Şübhəsiz ki,

zənnin bəzisi (heç bir əsası olmayan zənn) günahdır...” (əl-Hucurat,12)

Müqəddəs kitabımızda bizə ciddi xəbərdarlıq edilərək “sui-zəndən çəkinin” buyurulduğu halda bizə nə olub ki, özümüzü bu sağalmaz xəstəlikdən qurtara bilmirik?...

Baxın, başqa bir ayədə Rəbbimiz nə buyurur:

“Onların əksəriyyəti ancaq zənnə uyar, zənn isə əsla həqiqət ola bilməz...” (Yunus,36)

Bəli, biz zənnə uyuruq. Bununla da həm bir çox qardaşımızın günahını alırıq, həm də ara vururuq. Bununla da bir çox qardaşımız haqqında pis fikirləşdiyimiz kimi, başqalarını da bizim yalan zənnimizə inandırmağa çalışırıq.

Halbuki sui-zənn, dəqiq bilmədən hökm vermək, başqaları haqqında pis fikirləşmək böyük günahlardan biridir. Madam ki, belədir, onda dəqiq bilmədiyimiz bir şey haqqında fikirləşmək və danışmaq çox səhv bir hərəkət deyilmi? Bax, oxu və bir az

düşün, Allah təala bu barədə buyurur:

"(Ey insan!) Bilmədiyən bir şeyin ardınca getmə. Çünki qulaq, göz və ürək-bunların hamısı sorğu-sual olunacaqdır." (əl-İsra, 36)

Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurur:

"Pis zənn bəsləməkdən çəkinin. Çünki zənn, sözlərin ən yalanıdır." (Buxari, Müslim)

"Hər eşitdiyini söyləmək insana yalan olaraq kifayət edir." (Müslim)

"Sui-zənn səhv qərar almağa səbəb olur..." (Müslim)

Bir savaşa, kəlməyi- şəhadət gətirən birisini öldürən kimsəyə, Rəsulullah (s.ə.s), *"Kəlməyi-şəhadət söyləyən kimsəni nə üçün öldürdün?"*-buyurdu. O kimsə də *"Dili ilə söyləyirdi, amma qəlbi ilə inkar edirdi."*-dedi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) *"Qəlbini yarıb baxdınmı?"*-deyərək onu töhmətlədi.

Bu qədər qəti, dəqiq və açıq dəlillər olduğu halda bəs, daxilimizdə israr və inadla sui-zənn virusunu daşımağımızın səbəbi nə ola bilər, heç fikirləşdikmi?...

Bunun təməlinə psixoloji bir narahatçılığın olduğu aydındır. Ona görə də bu xəstəliyin təməlinə təkəbbür var, insanları həqir görmə var, daha mühüm olanı isə özünü həddən artıq bəyənmə var. *"Mən daha yaxşı bilirəm, mən daha təcrübəliyəm"* kimi özünü bəyənmə və təkəbbür qoxusu gələn cümlələrə dilini öyrəşdirən mömin bir müddət sonra öz dediklərinə o qədər inanır ki, daha heç kimi bəyənmir. Allah qorusun! Bəs, bu virusun müalicəsi mümkündürmü?

Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurur:

"Pis zənn bəsləməkdən çəkinin. Çünki zənn, sözlərin ən yalanıdır."

(Buxari, Müslim)

"Hər eşitdiyini söyləmək insana yalan olaraq kifayət edir." (Müslim)

"Sui-zənn səhv qərar almağa səbəb olur..."

(Müslim)

Əslində sui-zənn virusunun müalicəsi çox bəsit və zəhmətsizdir. Necə? Qəlbimizə, beynimizə, daxilimizə hüsnü-zənn (yaxşı fikirləşmək) anti virusu yeritmək, dilimizi də buna öyrəşdirmək lazımdır. Gəlin bu barədə bizə ən çox köməyi dəyəcək olan Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmməd (s.ə.s)-in mübarək kəlamlarına qulaq asa və sui-zənn deyilən bu xəstəlikdən qurtulaq:

Rəsulullah (s.ə.s) bir gün Kəbəni təvaf edərkən:

"Ey Kəbə! Sən nə gözəlsən, qoxun da nə xoşdur! Sən nə ulusan, hörmətin də nə ucadır! Məhəmmədin ruhunu əlində tutan Zata and içirəm ki, bir möminin Allah qatındakı hörmət və qiyməti sənə hörmətindən daha böyükdür..."

...Şübhəsiz Allah təala səndə bir şeyi haram qıldı; sənə haram bölgəsi etdi. Fəqət möminin üç şeyini haram qıldı; malını, qanını və şərəfini... Bir də Mömin haqqında pis zənn bəsləməyi yasaqladı" (İbn Macə)

Əgər biz sui-zənnə məruz qalırsaq onda nə etmək lazımdır? Əlbəttə səbirli olmaq, sonra peşman olacağımız davranış və hərəkətlərə əl atmamaq lazımdır.

Eşitdiyimiz bir sözün və ya xəbərin doğruluğunu araşdırmalıyıq.

Hər duyduğumuz, gerçək deyildir. Gerçək olduğunu qəbul etsək belə onu başqalarına söyləmək lazım deyil. Bəzi kimsələrin söz və davranışlarına baxaraq kiminsə haqqında təxminlə hökm vermək xəttadır, günahdır.

ÖLÜM

Çalışan, bacarıqlı, ümidli olanlar isə bir tərəfdən bu imtahanın çətinlikləri ilə boğuşarkən, digər tərəfdən də onun bir an əvvəl gözəlliklə sona çatmasını və elan olunacaq nəticələrlə əbədi xoşbəxtliyə qovuşmağı gözləyirlər. Çünki onlar bilir ki, Uca Rəbbimiz müqəddəs kitabında dəfələrlə “Sonra Onun hüzuruna qayıdacaqsınız və sonra da O sizə etdiyiniz əməllər barəsində xəbər verəcəkdir.” buyurmaqdadır.

Ölüm! Hər fani üçün qaçınılmaz son. Bir tərəfdən son, digər tərəfdən yeni bir başlanğıc.

İxtilafli qəza-qədər münaqişələrinin ən mübahisəsiz gerçəyi.

Nədir ölüm?

Əbədi bir aləmə açılan ömür qapısının sehrli açarı.

Gəlib-keçici olan dünya həyatı bir imtahan, ölümsə bu imtahanın son zəngi.

“**Ölüm olmasın**” demək imtahan heç bitməsin deməkdir. Bu isə “**uduzan pəhləvan güləşdən doymaz**” misalındakı kimi ancaq tənbellərin, bacarıqsızların, acizlərin arzulayacağı bir şeydir.

Çünki bu imtahan çətinidir, sıxıntılıdır. Buna ancaq bir ömür dözmək gerek. Çalışan, bacarıqlı, ümidli olanlar isə bir tərəfdən bu imtahanın çətinlikləri ilə boğuşarkən, digər tərəfdən də onun bir an əvvəl gözəlliklə sona çatmasını və elan olunacaq nəticələrlə əbədi xoşbəxtliyə qovuşmağı gözləyirlər. Çünki onlar bilir ki, Uca Rəb-

bimiz müqəddəs kitabında dəfələrlə “Sonra Onun hüzuruna qayıdacaqsınız və sonra da O sizə etdiyiniz əməllər barəsində xəbər verəcəkdir.” (*əl-Ənam*, 60) buyurmaqdadır.

Ölüm fani olan bizlər üçün qaçınılmaz bir həqiqət isə ondan qorxmaq bihudədir. Mühüm olan ona hazır olmaqdır. Bəli, vaxtı, saati bəlli olmadığı üçün onu qarşılamağa hər an hazır olmaq gerek.

Elə isə ölümə necə hazır olmaq mümkündür?

Dünyanın gəlib-keçici zövqləri, acıları, müvəffəqiyyətləri, müvəffəqiyyətsizlikləri, qısaca olaraq xırda işləri içində boğulmadan.

Qısa və uzun müddətli planlarımızı daima ölüm gerçəyini göz önündə tutaraq, müvazinətli bir həyat sürərək, ibadətə, ticarətə, çalışmaya, istirahətə, sevinclə kədərli birlikdə yaşayaraq. Yəni ruhumuzla bədənimizin tarazlığını qoruyaraq. Özümüzə, ailəmizə, böyüyümüzə, kiçiyi-

mizə, yaxınımıza və uzağımıza haqqını verərək.

*İndi çalışım, sonra istirahət edərəm,
İndi pul qazanım, sonra ibadət edərəm,
İndi oğurlayım, sonra xeyir işlərə sərf edərəm deyərək
deyil.*

24 saatını çalışmasına, istirahətinə, ruzisinə, ibadətinə, ruhuna, bədəninə, özünə, ətrafına, evinə, oğul-uşağına, ata-anasına, qohum-əqrəbasına, millətinə, dininə ədalətli bir şəkildə bölüşdürərək.

Əcəba, bu imtahan o qədər çətindirmi ki, ölümü istəmirik, ondan bu qədər çəkinirik?

Hər işdə əlimizdən gələni edib, sonra Rəbbimizə təvəkkül etmək bu qədər çətindirmi?

Yalan danışmamaq, nalayiq sözlərdən uzaq durmaq çox çətindirmi?

Var-dövlət qazanmaq üçün ölkəsini soymamaq,
Məqam, mövqe ehtirası ilə qardaşını əzməmək,
Gündə beş vaxt Rəbbinin hüsuruna çıxmaq,
İldə bir ay nəfsini tərbiyə etmək,
Ömürdə bir dəfə Kəbəni və Rəsulullahı ziyarət etmək,
Kasıbları sevindirmək çox çətindirmi?
Ölüm heç də gərəksiz həqiqət deyildir.

Düşünək ki, 50-60 illik bir ömür üçün olmazın pislikləri işləyən insan oğlunun doymaq bilməyən ehtirasını ölümdən başqa nə susdura bilər? Bəli, insanın gözünü yalnız o doyuracaq.

Hər şey zamanında, ilk yaşandığı anda gözəldir. Əks təqdirdə eyni filmi 3, 5, 10 dəfə oynasan, seyr etsən nə fayda?

İllərin təcrübəsi ilə kamilləşən, yorulan insanın canını keçici dünya zövqləri necə rahatlıqla bilər?

Bir mömin üçün ölüm sevdiklərindən, dostlarından keçici bir ayrılıqdır, amma Uca Allaha və Onun hüsurunda həqiqi sevgili və dostlara əbədi qovuşmaqdır.

Dəyərli dostlar, elə isə nə ölümdən qorxmalı, dəhşətə qapılmalı, nə də ona bir an öncə qovuşmaq üçün can atmalıyıq.

Bir tərəfdən bu imtahan dünyasında var gücümüzlə çalışıb-çabalarkən digər tərəfdən bu əməklərin əvəzini alacağımız ölüm sonrasına ümid dolu gözlərlə baxmaq gərək.

QURBAN BAYRAMI

*Gözləyir intizarla,
Yolunu millət hamı.
Hərə çox iftixarla,
Əziz Qurban bayramı!*

*Hər imkanlı müsəlman
Vacibdir axıtsın qan.
Ey! Müqəddəs, mehriban
Əziz Qurban bayramı!*

*Ayların ən gözəli,
Bayramların bəzəyi,
Dinimizin özəyi
Əziz Qurban bayramı!*

*Ramazanla qoşasan,
Kükrəyəsən, daşasan,
Ürəklərdə yaşa sən
Əziz Qurban bayramı!*

*Qanın qurban qanıdır,
Süfrəmizin dadıdır,
Bölüşmə bayramıdır,
Əziz Qurban bayramı!*

*Bayramısan ellərin,
Çox əzizdir günlərin,
Sevincisən Səfərin
Əziz Qurban bayramı!*

SƏFƏR QƏNİYEV

10 dekabr / 2008

BİR ŞƏHİDİ UĞURLARKƏN

Həyətdə bir çox insan olmasına baxmayaraq dərin bir səssizlik bürümüşdü hər tərəfi. Oxunan Quran ayələri qəlblərə sükunət vermiş, bir az əvvəl yerə baxan gözlər dua ilə birlikdə yavaş-yavaş səmaya doğru dikilmişdi. Öllərini göy üzünə deyil, Uca Allaha qaldıran zaqatalılar bir ağızdan amin deyirdilər edilən duaya. Dua isə Talanı inlədirdi sanki: “Ya Rəbb! Müqəddəs vətənimizin, əziz millətimizin və qəhrəman övladlarımızın düşmənlərini pərişan et! Ya Rəbb! Ordumuzu havada, quruda və dənizdə daima düşmən qarşısında müzəffər et!” Bütün Zaqatala tək ürək, tək səs olaraq amin deyirdi bu duaya.

Sonra yenə səssizlik çökdü. Ağ saqqallı molla haydı, vaxtdır –dedi. Şəhidi son yolçuluğa uğurlama zamanı gəlmişdi. Dörd

kişinin çiyində evin qapısında göründü.

Bir dağ çıxırdı qapıdan başı dumanlı

Bir dağ; əsaləti Qafqazlar kimi ehtişamlı.

Üçrəngli bayrağa sarılmış cənazə camaatın önünə qoyuldu. Ağsaqqal son sözü söyləmək üzrəydi ki, şəhidin anasının “balamı hara aparırsınız” fəryadı əks-səda verdi. Bu fəğan oradakıların qanını dondurdu. Ana ürəyidir nə də olsa... Bu həsrətə, acıya necə dayansın? Gedən qəlbinin ən dəyərli parçası idi. Şəhidin atası isə “vətən sağ olsun” deyəcəsinə sükunətini mühafizə etməkdə, göz yaşlarını içinə axıtmaqdaydı.

Hər kəs dərddi idi. Bəs şəhidin özü? Əcəba, Rəbbinin mərhəmətinə “haqqal-yəqin” şahid olan o vətən övladı nələr hiss edirdi? Hiss edirdi deyirəm, çünki ölümü öldürən yeganə insanlardır şəhidlər. Bu

həqiqətə Bəqərə surəsinin 154-cü ayəsində işarə edən Rəbbimiz: “Allah yolunda öldürülənlərə “ölü” deməyin. Əksinə, onlar diridirlər, lakin siz bunu dərk etməirsiniz.” buyurmaqdadır. Şəhidlik məqamını, şəhidin dərəcəsinə və cənnət bağçasındakı mükəmməl həyatını hiss edə bilməyən əslində bizdik. Hiss edə bilmədiyimiz və anlamadığımız üçün bəlkə də bu qədər dərdli və üzüntülü idik.

Halbuki eyni həqiqəti ailəsindən və dostlarından şəhidlər verən Hz. Peyğəmbərimiz də 15 əsr əvvəl bu şəkildə xəbər vermişdi. “Cənnətə girən heç kəs dünyaya geri qayıtmaq istəməz, yer üzündə olan hər şey orada vardır. Ancaq şəhid belə deyil. O, nail olduğu əhsanlar səbəbiylə yer üzünə qayıdıb on dəfə şəhid olmağı istər.” Başqa bir rəvayətdə isə belə keçir: “Allah təala şəhidlərdən “Bir arzunuz varmı?” deyə soruşar. Şəhidlər heç bir arzularının olmadığını, sadəcə yer üzünə qayıdaraq Allah yolunda yenidən şəhid olmağı istədiklərini bildirərlər.” Hz. Peyğəmbərin şəhidlərə verdiyi müjdələr bununla məhdud deyil. Hz. Əbu Hürayrə (r.a) rəvayət

edir: “Rəsulullah (s.ə.s)-in yanında şəhidlərdən bəhs edilmişdi. Belə buyurdu: “Yer üzü şəhidlərin qanından qurumadan əvvəl onu hurilərdən olan iki zövcəsi, əmzikli balalarını səhrada itirib qəflətən tapan ananın həyəcanı ilə hər birinin əlində dünya və içindəkilərdən daha qiymətli bir libas ilə qarşılarlar.” Şəhidlərin tərifişgəməz hissləri bu idi...

Vətən torpağı bir eşq və bir məhəbbət isə, mən aşiq oldum deyə bilməyə ən çox layiq olanlardır şəhidlər. Qarşılığında onlara cənnətlər verilsə də onlar bir daha şəhid olmağı seçəcək qədər aşiq olmuşlar. Hər nə qədər şəhadət şərbətini bir udumda içə bilən və ölümə gülümsəyən bu vətən aşıqlərini bu gün biz çiyinimizdə qəbirlərinə daşısaq da, böyük vətən torpağı onların çiyinlərində müqəddəs yolçuluğa davam edəcək. Əziz millətimiz də şəhidlərini bir şərəf ordeni kimi köksündə əbədiyyən daşıyacaqdır.

Zaqatala öz şəhidini bu duyğularla uğurladı...

ŞƏHİDLƏR

*Qatil gülləsinə qurban gedirkən,
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üç rəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.*

*Zalim öyünməsin zülümləriylə,
Min-bir böhtanıyla, min-bir şəriylə.
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamına çəkdi şəhidlər.*

*O şənbə gecəsi, o qətl günü,-
Mümkünə döndərdik çox namümkünü.
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü,
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər.*

*Tarixi yaşadıb diləyimizdə,
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb kəlaləyi ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.*

*Onlar susdurulan haqqı dindirər,
Qaraca torpağı qiymətləndirər.
Donan vicdanları qeyrətləndirər,
Axi, el qeyrəti çəkdi şəhidlər.*

*Bilirik, bu bəla nə ilkdi, nə son,
Ölürkən uğrunda bu ana yurdun.
Quzu cildindəki o qoca qurdun,
Doğru, düz cildini çəkdi şəhidlər.*

*Dözdü hər zillətə, dözdü hər şeyə,
'Dünyada mənim də haqqım var',- diyə
Kütləni xalq edən müqaviləyə
Qanıyla qolunu çəkdi şəhidlər.*

*İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət, millət olur xeyri, şəriylə.
Torpağın bağrını cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdə şəhidlər.*

Bəxtiyar Vahabzadə

Türkün üç böyük şeiri

Türkiyə çağdaş şeiri ilə bağlı mülahizələr

Qərribə bir dövr yaşadığ. Eyforiya və pafos dövrünü. Həyatımızın bütün sahələrini əhatə edən bu dövr Allaha çox şükür, bitti. Deyəcəksiz: nə dövr? Elə bir dövr ki, yaxşıya işarə olunub yaxşı deyilirdisə, onun yaxşılığı izah olunmur, pisə barmaq uzadılıb pis deyilirdisə, onun niyə pis olduğu yenə sirr olaraq qalırdı. Sual: burda pis nə var ki? Yaxşı və pis dediyimiz şeylər izah olunmadıqca qohum olur, yaxşının pis, pisin yaxşı olmaq imkanı artır. Xüsusən sənətdə bu təyinlər o qədər incə sərhədlərlə ayrılıb ki, hər dəfə yeni nəsillər formalaşdıqca yeni arqumentlər tələb edir. Halbuki, hər hansı bir konkret məsələ ilə bağlı ilkin fundamental izah, sonrakıları yalnız qısa əlavələrə çevirməklə yetərli olmalıydı. Məsələn, ədəbiyyatla məşğul olmağı öz həyat işi seçən gənc adamlara yazı prosesində «arqonun», «söyüşün» istifadə olunmasının pis tərəflərini hər dəfə izah etmək və bu xüsusda yeni mübahisələr açmaq lazım gəlir. Nəticə də ürək açan deyil. Halbuki hər hansı bir əsər, tendensiya, üslub və s. haqqında bir milli ədəbiyyat avtoritetinin yazıcının və ədəbiyyatşünasın əsəri və ya «i»nin üstündəki nöqtəni qoyacaq fikri bəs edərdi. Hərçənd, bədii mətn haqqında ən doğru araşdırma elə

həmin mətnin özüdür, bircə qalır onu düzgün oxumaq. Amma «yaxşı oxucu olmaq yaxşı yazıçı olmaqdan çətindi». Görünür bu səbəbdəndir ki, ədəbiyyat yaşadığımız dünyanı, yəni əslində bizi az dəyişib.

Bir azdan Orxan Vəli, Nəcib Fazil Qısakürək və Fazil Hüsni Dağlarcanın hərəsinədən bir şeir olmaqla türkün üç böyük şeirindən söz açacam. Əslində, təklif etdiyim şeirləri yenidən və düzgün oxumağa çalışacam... Nazim Hikmətdən sonra XX əsrdə türk dilində «şeirlə danışmaq» həqiqi bir müşkül olsa da, adını çəkdiyim üç şair bunu bacardı: minimalizlə, səmimiyyətlə, süjetliliklə və əlbəttə gözəl işlənmiş prosodik nüanslarla.

Orxan Vəli. Şair peşəsi həm də boşluğu sözlə doldurmaq, sükutu sözə çevirməkdirsə, Orxan Vəli bəlkə də dünyada boşluğu sözlə yanaşı pauza və sükutlarla təkrar doldurmaqla mahiyyət yaradan bir neçə şairdən biridir... Məsələn «Zoğal» şeirini diqqətlə oxusanız bunu sezəcəksiniz. Amma indi bu haqda yox, onun başqa bir şeiri haqqında danışacağım. Gəlin «Bu dünya» şeirini bir yerdə oxuyaq: «*Dəli edər insanı bu dünya; / Bu gecə,*

«Bir mərhəmətdir yanan darısqal otaqların
 Hisli lampalarında, hisli lampalarında
 Gəlib gedən hər üzdən gizlin bir əks qalmış
 Tozlu aynalarında, tozlu aynalarında.
 Atılan pal-paltarlar boğazlanmış bir adam,
 Qırıq masalarında, qırıq masalarında
 Bir sirri sürükləyir tərlilər tarap-tarap,
 Qapı kandarlarında, qapı kandarlarında.
 Atır sızıltıların çılpaq divarda nəbzi,
 Mismar yaralarında, mismar yaralarında
 Qulaq verin ki, zaman taxtanı gəlməyə,
 Taxta aralarında, taxta aralarında.
 Ağlayın aşinasız, səssiz can verənlərə,
 Otel otaqlarında, otel otaqlarında.»

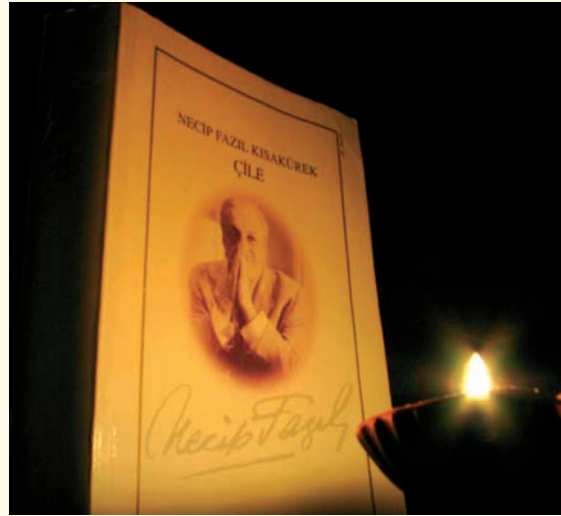
*bu ulduzlar, bu qoxu, / Bu təpədən dırnağa
 çiçək açmış ağac».*

Diqqət yetirin, bu yepyekə dünyada bu yepyekə dünya haqqında bəlkə də ən qısa şeirdi bu şeir. Ceyms Coys bir gün haqqında dünyanın ən böyük romanını yazmışdı, Orxan Vəli bunun tərsini edir və beləliklə də şeirin, sözün imkanlarını özünəməxsus şəkildə sərgiləyir. İndi şeirdəki məntiq zəncirinə baxın: dünya təsəvvürə gəlməz qədər böyükdür; təsəvvürəgəlməzlik özü bir tərəfdən dünya deməkdirsə, o biri tərəfdən elə dəlilik deməkdir, çünki dəlilik rəşional tərəkür və təsəvvürün sonudur, o biri üzüdür. «Bəlkə ağılsız dünya», «dəli dünya» epitetləri elə burdan - insanın məhdudluğundan yaranır? Amma irrəşional olan rəşional hala gəlməlidir. Ona görə şeirdəki son təsvirin «ələgəlmə» trayektoriyasına baxın: böyükdən kiçiyə, ümumidən xüsusiyyə bir xətt var. Dünyanın adı çəkilirsə onun konkret görüntüsü, halı, təsviri olmalıdı. Belə də olur. Sonrakı misrada ilk əvvəl gecə olduğu bilinir. Gecə varsa artıq təsvir yoxdu düşünmək olar, yəni qaranlıqdı. Yaxşı bəs qaranlıq varsa mümkün təsvir nə ola bilər? Qapalı məkandasansəvin içindəki əşya, çöldəsənsə ay və ulduzlar görünə bilər. Çöldəsən. Ay və ulduzlar ola bilər demək. Amma ikincisi -ulduzlar var-müəllif bunu deyir. Birincisinin ağla gəlməyi, amma olmamağı səmimilik, təklif olunmuş halda bədii doğruculluq göstəricisidir mənəcə.

İndi isə baxın, təsvir qıtlığında, yəni qaranlıqda bu qıtlığı, boşluğu doldurmaq üçün sanki başqa bir duyğumuz işə düşür və gözəl qoxunu hiss edirik... Və o qoxu bir ip kimi başqa bir təsvirə aparıb çıxarır: təpədən dırnağa çiçək açmış ağaca. Bu ağac qaranlıqda görünürmü? Görünürmü? Bu artıq vacib deyil, çünki ağacın təsviri gözə deyil, qoxu ilə təyin olunur. Deməli birmənalı deyil, hərə o qoxunu və ağacı istədiyi kimi görə bilər, təyin edə bilər. Hansı qaranlıq? Hansı qoxu? Hansı ağac? Bu suallara hərənin öz cavabı var. Əlbəttə bu imkan təkəcə bu şeirin deyil, ümumiyyətlə söz sənətinin imkanındır, amma sözügedən şeirdə həmin imkan, xüsusiən son təklif olunan təsvir-ağac qoxuyla təyin olunmaqla maksimum güclənir.

Belə bir fikir var ki, Orxan Vəli o dövr Türkiyəsi üçün ənənəvi heca və əruz şeirinin əleyhinə idi. Amma mənəcə o həm də əruzunu və hecanı inkardan ilhamlanan uğursuz sərbəst şeir yazanların da əleyhinə idi. Bu səbəbdən də sərbəst şeirə xas epizmə onun yaradıcılığına yaddı. Bütün dövrlər üçün aktual olan çoxyazmaq və lazımsız uzunçuluq kimi neqativ tendensiya da Orxan Vəli yaradıcılığına xas deyildi. O? sadəcə olaraq qafiyələri səmimiyyətlə, uzunçuluğu isə bütün sözlərin anası olan sükuta dəyişmişdi.

Nəcib Fazil Qısakürək. Ədəbiyyat dinə iddia edirsə o ikinci dərəcəli olur, çünki dini

kitablardakı mətnlərdən daha kamilini heç vaxt yarada bilməyəcək; və eyni zamanda ədəbiyyat dini mahiyyətli olmaya can atmırsa o yenə ikinci dərəcəli olur. Bəs nə etməli? Bu sualın nəzəri cavabı çox vaxt aparardı. Gəlin Nəcib Fazilin bir şeirini düzgün oxumaga çalışaq: *«Bir mərhəmətdir yanan darısqal otaqların / Hisli lampalarında, hisli lampalarında.// Gəlib gedən hər üzdən gizlin bir əks qalmış / Tozlu aynalarında, tozlu aynalarında.// Atılan pal-paltarlar boğazlanmış bir adam, / Qırıq masalarında, qırıq masalarında.// Bir sirri sürükləyir tərlilər tarap-tarap, // Qapı kandarlarında, qapı kandarlarında.// Atır sızıltıların çılpaq divarda nəbzi, / Mismar yaralarında, mismar yaralarında.// Qulaq verin ki, zaman taxtanı gəlməmədə, / Taxta aralarında, taxta aralarında.// Ağlayın aşinasız, səssiz can verənlərə, / Otel otaqlarında, otel otaqlarında.»*

İndi isə şeirdəki hərəkət trayektoriyasına baxaq: Lampadakı işıq (bütün təsvirlər işığın əks olunmasıdır, yəni işıq yoxdursa təsvir yoxdur. Sağa və ya sola hərəkət (pəncərədə və ya güzgüdə işığın və ya adamın əksi). Daha bir sağa və ya sola hərəkət (çarpayı üzərinə atılmış xalat). Daha bir hərəkət (qapı ağzına doğru). Daha bir hərəkət bu dəfə başın hərəkəti sağa və ya sola -divarlara vurulmuş mismarlardan nəşə götürülür. Başın yuxarı hərəkəti (kimsə otaqdan çıxmamışdan əvvəl tavana baxır). Və son- hərəkətsizlik (kim isə çıxıb, kim isə qalıb.)

İndi bir az da aydınlaşdıraq. Otelə bir neçə gün qalmış adam otağını tərk etmədədi. İşıq yanır. Adam güzgüdəki və pəncərədəki (aynadakı) əksinə baxıb düşünür ki, burda başqaları-

nın əksi də olub. Boğazlanmış adama bənzət-diği xalatını çıxarıb atır çarpayıya, ayağında tərlilər qapıya doğru hərəkət edir, qaranlıq kanda öz addım səslərini eşidir, qənaətə gəlir ki, o özü də, bütün başqa insanlar da ilk əvvəl sirdi, paltarını mismardan çıxaranda, mismar yerlərini yaraya bənzədir. Və nəhayət çıxma anında adətən adam nə edir? Tərk etdiyi, ona bir neçə gün yoldaşlıq etmiş otağa, otağın divarlarına, tavanına son nəzərini salır, taxta aralarının çürüdüynü, zamanın onu gəlmirdiyini və ümumiyyətlə zamanın hər şeyin üzərində hakimi-mütləq olduğu qənaətinə gəlir və otağı tərk edir. Yuxarıdan – yuxarıdan asılmış lampadan başlayan hərəkət elə yuxarıyla-adamın yuxarı baxıb gördüyü tavanla bitir. Bitir deyirik, çünki sonuncu misra hərəkətsizlikdi, eyni zamanda müəmmadı. Çünki gedən varsa, soruşula bilər, bəs onda qalan kimdi? İlk cavab belədi: hər bir adam konkret bir məkana bir informasiya və ovqatla girir, başqa bir ovqat və informasiya ilə çıxır. Yəni biz addım başı dəyişirik. Bəlkə Nəcib Fazil buna işarə edir. Əlbəttə.

Amma indi şeirə başqa bir gözlə də baxaq. Bəlkə Nəcib Fazil Qısakürək otel odasıyla dünyanı göstərmək istəmişdi. Niyə də yox. Şərqdə məşhur olan bir müqayisə: hələ bir vaxtlar Rudaki yazırdı ki, bu dünya bir karvan-saradır (mehmanxanadır), hərənin bir az vaxtı var. Yaxud, bu dünya bir pəncərədir, hər gələn baxar gedər. Mehmanxananın dünyanın modeli olması həm şərqdə, həm də qərbdə (xüsusən prozada) çoxlu işlənilib, deyə artıq sözə ehtiyac yoxdu mənə. Amma bir sual açıq qalır. Gedən kim idi? Qalan kimdi? «Gedən ruh idi, qalan

bədəndi»- hər halda bu yozumu istisna etmək olmaz.

Bütün bu söylənilənlərdən sonra məşhur bolqar şairi Georgi Borisovun «əməldən (=hərəkətdən) əməlli metafora yoxdu» fikri ilə razılaşmaya bilmirsən. Çünki məhz əməl, hərəkət, yəni onun bədii mətndəki inikası həyatın ekvivalenti kimi çıxış edə bilər, şeirə, poeziyaya çoxmənalılıq qazandırır. Bu nəyə lazımdı deyə sual oluna bilər. Bəs ədəbiyyat ikinci dərəcəli olmaqdan qurtulmağa başqa necə cəhd edə bilər ki? Axı o bir tərəfdən dini mahiyyət ifadə eləməyə, digər tərəfdən həyatı olmaqla bunu eləməməyə çalışmalıdır. Necə bilirsiz, Nəcib Fazil Qısakürək bunu eləməyə cəhd etmədi? Bir də bu mətn içində son dəfə şeirin axırına diqqət yetirin: «Qulaq verin ki, zaman taxtanı gətməkdə, / Taxta aralarında, taxta aralarında». Vaxt ötdükcə hər şey çürüyür. Niyə? Çünki maddələr, materiallar reaksiyaya girir, oksidləşir, aşınır, sürtünür və s. baş verir ki, bu fizikadır. Amma hər dəfə sual verib ona cavab ala bilməməyimiz isə fizikanın arxa üzünə işarə edir ki, bu da metafizikadır. Metafizikanın isə ən böyük sualı zamandır.

Bu 7 bəndlik şeirin daha başqa bir məziyyəti dəqiq ölçüdə və qafiyəli yazılmasıdır. Mən dəfələrlə bu şeiri ucadan və təklidə qiraət eləyib bu qənaətə gəlmişəm ki, bu şeir ritminə görə saat effekti yaradır, sanki kəfkar döndə-döndə gedir, gəlir. Yəni saat zamanın nişanı kimi imitasiya olunur. Nəcib Fazil bu imkanla kifayətlənməyib həmin halı struktural-ritmik müstəvidə də gücləndirir və bu mənada da ikilidir. Beləliklə Nəcib Fazil Qısakürək əvvəldə yazdığım kim ikincidərəcəli olmaq qorxusunu bütün plastlarda ikililiklə və ustalıqla dəf etməyə cəhd edir. Mən cəhd edir yazıram, çünki başqa bir fikir yadıma düşür: hədiyyə hədiyyə edəndən həmişə kiçikdir. Hədiyyə edən isə Nəcib Fazilin də sevdiyi böyük Allah idi.

Fazil Hüsni Dağlarca. Bu günlərdə dünyasını dəyişmiş Dağlarcanın şeirləri haqqında lap çox danışmaq olar, ilk əvvəl ona görə ki, o çox yazan şairlərdəndi. Amma

Dağlarcanın mənim bu gün söz açmaq istədiyim bir şeiri ədəbiyyatçılar üçün bütün dövrlərdə aktual bir məsələyə çox asanlıqla aydınlıq gətirir. Ədəbiyyat və hakimiyyət, ədəbiyyat və lider mövzusunə. Çoxluq belə hesab edir ki, şair şah haqqında yazmamalıdır. Niyə? Yəqin ona görə ki, əhalisinin qayğısına qalmaq, başqa adla ədalətli qanunların işləməsinə təminatçı olmaq dövlət rəhbərlərinin və ya institutlarının işidir. Necə ki, ədəbiyyatçının işi yazmaqdır, eynən elə. Onda belə çıxır yazmaq olar. Onda həmişə olduğu kimi başqa sual çıxır: necə yazmalı? Əslində ədəbiyyatda estətlərin yanında olanların sualı da budur. Elə sözlə yazmaq ki, şair və yazar azadlığını itirməsin, yəni, azad sözlə yazmaq. Azad söz isə ilk növbədə ritorikadan azad olan, səmimi söz deməkdir və bunu söyləyənlər çox doğru buyurublar.

Gəlin Fazil Hüsni Dağlarcanın bir şeirini oxuyaq:

*«Gün gələr püskürər Vətənimin boruları, /
Qan qırmızısını sabaha, / Qılınclar Bismillah
söylər, / Qalxar atlar şaha. // Fələyin sürüşkən
yazısı oxunar yenidən, / Dağ başını duman
alar qardaşım. / Birə yüz olur, birə min olur
düşmənimiz, / Batar ölüm dürlü-dürlü günə-
ha. // Savaşın sonudur, getdi sanarsınız / Vətən
və bayraq. / Bir uşaq yenidən doğular, Bir
Mustafa Kamal daha.»*

Bu şeiri müvafiq janrdə yazılan şeiri dərin sədevr saymaq olar. Burda tarix var, fəhm var, dövlət başçısına verilə biləcək ən böyük qiymət var: ən böyük dövlət kişisi - ən doğru və uğurlu nüsxə, etalon deməkdir; ondan böyüyü isə həmin böyük insanları yetişdirmək potensialını özündə ehtiva edən millət və xalqdır ki, Dağlarca da böyük müdriklik, səmimiyyət, doğruculuqla məhz bunu deyib. Daha doğrusu deyə bilib. Bəlkə bəsit görünəcək, amma bu sətirləri yazmaqdan vaz keçmək istəmirəm: çəki daşı etalonunun ən ağır olduğunu kimsə söyləyə bilməzsə də onun ən düzgün olduğunu heç kim şübhə altına ala bilməz.

Həqiqi poeziya isə deyə bilmək bacarığı, şübhə oyatmayacaq qədər səmimiyyətlə deməkdir. Fazil Hüsni Dağlarca, Nəcib Fazil Qısakürək və Orxan Vəli kimi.

ƏYRİ ÇAY

Əlif ərəb əlifbasında birinci hərfdir. Əyri olmadığı üçün doğruluğun simvolu qəbul edilmişdir. Latın əlifbasında son hərf olan z hərfi ərəb əlifbasındakı yə hərfinə bənzəyir. Yə və z hərfləri hərflər ierarxiyasında ilana bənzədiyi üçün ən sonda yer almışdır. Cəmiyyət həyatında əlif olanlarla qarğıdalı saçağına bənzəyənlərə eyni rəftar edilməz.

Ax-Ox və Of çayları gecə-gündüz əyri-əyri axarmış. Çayların düz axışını ağıl sahibi heç bir insan görməmişdir. Şəki-Zaqatala arasındakı Əyri çay Sivasdakı əyri körpüyə qovuşmaq üçün axarkən bu mesajı verirmiş:

Ey yolçu, adım Əyri çaydır. Sular buradan axmazdan əvvəl torpaq dümdüz idi. Su gah o yana, gah da bu yana axdı, yatağım əyildi, adım da əyri oldu.

Siz insanların da 75 faizi sudan ibarətdir. Sizin də doğruluqdan uzaqlaşmanızın səbəbi sudur yəqin. Əslində çiy süd əmmiş sözü sizdəki yalanı və əyriliyi ifadə etməyə yetər. Südün də 90 faizi su deyilmi?

Türkiyədə Ağrı dağının Böyük Səlcuqlular dövründə Əyri dağ adlandırılması çox qəribədir.

Əyriliyin olduğu yerdə doğruluqdan uzaqlaşma vardır. Bədənin doğru çalışması

sağlıqdır. Xəstəlik isə bu düzgün çalışmanın pozulması, yəni əyilməsidir. Sağlıqdakı əyilmələr ağrıları doğurur. Əyriliyin artması qırılmaları doğurur. Xəta, üsyan, günah və qəflət isə qəlblərdə meydana gələn əyriliklərdir. Bəqərə surəsinin 188-ci ayəsində qəlblərdəki bu metafizik əyrilikdən bəhs edilir.

Əyri baxış və əyri gözlə baxmaq ifadələri var. Bəşər tarixində ilk əyri baxış şeytanın Hz. Adəmə həsədlə baxması ilə başlamışdır. Baxış nöqtəsinə görə dəyişən yorum fərqliliyini sarı çiçəklə danışan Yunus nə gözəl ifadə edir:

Cümlələr doğrudur sən doğru isən

Doğruluq bulunmaz sən əyri isən.

Məscidlər və mədrəsələr irfanın təlim edildiyi əyriliklərin və artıqlıqların budandığı gözəllik mərkəzləridir. Yunus Əmrənin qıvrım-qıvrım axan çayların inadına

irfan təhsil etdiyi məktəbə “bu qapıdan əyri odunlar girə bilməz” deyərək düz odunlar daşdığı rəvayət olunur. “Odun olsun, necə olursa olsun, fərq etməz” məntiqi ilə iş görənlər hər zaman olmuşdur və olacaqdır.

Peyğəmbərlər əyri baxışların doğurduğu səhv nəticələri düzəltməyə çalışan rəhbərlərdir. Qurani-Kərimdə doğruluq haqq ilə, ayrılıksə batillə ifadə edilir. Qurani-Kərimin adlarından olan Furqan haqq ilə batili, yəni əyri ilə doğrunu ayıran deməkdir. Hud surəsinin 112-ci ayəsində dosdoğru olmaq əmr edilir. “Doğru söyləyəni doqquz kənddən qovurlar”. Doqquz kənddən qovulmağın acısını yaşayaraq onuncu kəndə yol alan şair belə deyir:

*“Doğru söylərsəm ox kimi uzağa atarlar məni
Əyri olarsam yay kimi əldə tutarlar məni.”*

Doqquz kənddən qovulmağı və ox kimi yabana atılmağı gözə alanlar sözlərinə “əyri oturub düz danışaq” deyərək başlayarlar. Ən böyük təhlükə doğru oturub əyri danışanlardır.

Memar Sinan Süleymaniyyə Cəsinin inşasından sonra iki gəncin minarə əyridir deyə danışdığını eşitdikdə tez ustaları toplayıb minarələrə kəmənd keçirir və gənclər **“düzəldi”** deyənə qədər çəkdirir. Gənclər getdikdən sonra usta başı Memar Sinana “Əfəndim, minarələr bizim keçirdiyimiz bu kəndirlərlə düzəlməz axı. Nə üçün belə etdiniz?” deyə soruşur. Memar Sinan **“Düzəlməyəcəyini bilirəm. Amma belə etməsəydim yüz illər boyu minarələrin əyri olduğu dedi-qodusu yayılacaqdı.”** deyir.

Əlif ərəb əlifbasında birinci hərfdir. Əyri olmadığı üçün doğruluğun simvolu qəbul edilmişdir. Latın əlifbasında son hərf olan z hərfi ərəb əlifbasındakı yə hərfinə

bənzəyir. Yə və z hərfləri hərflər ierarxiyasında ilana bənzədiyi üçün ən sonda yer almışdır. Cəmiyyət həyatında əlif olanlarla qarğıdalı saçağına bənzəyənlərə eyni rəftar edilməz.

Heyvanlar aləmində də doğruluq mühümdür. İlan və əqrəb xəyanətin simvolidir. Rəvayətə görə tülkü ilə ilan dost olur. Əyri çaydan keçməli olurlar. Tülkü ilana “belimdən yapış, səni qarşı tərəfə keçirim” deyir. İlan tülkünün belinə sarılır. Çayın ortasında ilan tülkünü boğmağa başlayır. Tülkü bir həmlə ilə ilanı öldürür. İlanı ip kimi yerə sərən tülkü belə deyir: “Mənimlə dost olmaq istəyən əlif kimi dümdüz olmalıdır.”

Doğruluq hər zaman zəfər çalar. Yanlış hesab Bağdaddan dönər. Doğru yolda gedən tısbağa səhv yolda gedən atdan əvvəl çatar hədəfə. Boynun əyridir deyənlərə “haram doğrudur ki?” deyə cavab verənlər də əyri çaydan doya-doya su içmişdir.

İnsan dünyaya gələrkən düz doğulmaz. Ölümdə doğumun əksinə ayrılıklardan qurtulma və uzanma vardır. Həyatdaykən düzəldilə bilməyən ayrılıqları torpaq yox edər. Qozbeli qəbir düzəldər sözü məşhurdur.

1999-cu ildə Qurban bayramı ərəfəsində Əyri çay yaxınlığında sözlərin ən gözəlini əzbərləyərək HAFİZ olmuş, insanlar bir tərəfə, həşəratın belə şərindən EMİN olduğu, Allah yolunda malını və canını fəda edişini çox görərək YETƏR deməyən ƏLİABADLI MUSAB Rəhməna qovuşdu. Bu qovuşma Əyri çayı çox utandırdı. Nə üçünmü? Hər insanı özü kimi əyri zənn etməsindən və bu yazının baş qismində verdiyi mesajlardan...

Peyğəmbərlər əyri baxışların doğurduğu səhv nəticələri düzəltməyə çalışan rəhbərlərdir. Qurani-Kərimdə doğruluq haqq ilə, ayrılıksə batillə ifadə edilir. Qurani-Kərimin adlarından olan Furqan haqq ilə batili, yəni əyri ilə doğrunu ayıran deməkdir. Hud surəsinin 112-ci ayəsində dosdoğru olmaq əmr edilir.

Cəhənnəm odunun dəyməyəcəyi göz

Fənər işığının altında növbədəki post-patrul xidmətindəki əsgərlərin adları oxunmağa başlandı. Əsgərlərə belə deyilirdi: Siz posta gedirsiniz, qalxın, cəld olun, üstünüzü geyinin, yoldaşlarınızı düşünün, gecikməyək, onları vaxtında dəyişək.

Əsgərlər elə hesab edirdi ki, sanki postdan beş dəqiqə əvvəl qayıdıblar. Gecənin zülmətində postdan iki saat əvvəl qayıtmışdılar. Və bu yolu yenidən qət etməli idilər. Postun vaxtına hələ 40 dəqiqə var idi. Lakin hər tərəf qarla örtülmüşdü, 15 dəqiqəlik yolu indi 30 dəqiqəyə getmək mümkün idi. Əsgərlərin geyinib hazırlaşması, silahların götürülməsi və s. Elə tam vaxtında çağırılmışdıq.

Çöldə qatı qaranlıq hakim idi. Göz-gözü görmürdü. İki saat əvvəl səngərdəki qar dizə çatırdı, amma indi bu qar qurşağa və daha yuxarı çatırdı. Külək və çovğun bütün qarı sanki səngərin içinə süpürmüşdü. Ancaq bu yol və bu qar aşılmalı və qət edilməli idi. Bu qarın altında düşmən postu ilə üzbəüz dayanaraq torpağın keşiyini çəkən, düşməni müşahidə edən əsgər yoldaşlarımız dəyişilməli idi. Nəhayət ki, qarı yara-yara postumuza yaxınlaşdıq. Uzaqdan bir adam gəldiyimiz istiqamətdə fənər işığı yandırır və “duuur paroooool” deyərək kim olduğumuzu soruşdu. Çətin də olsa postumuza vaxtında gəlib çatmışdıq. Post-patrul xidmətindəki əsgərlər sağ-salamat idilər və heç bir hadisə də baş

verməmişdi. Ancaq, bir az geciksəydik onların soyuqdan donma ehtimalı var idi. Bundan başqa ətrafda hərlənən ac düşmən itləri, tülkü və çaqqallar hər an əsgərlərə hücum edə bilərdilər. Azacıq qəflət, azca mürğü və yuxu düşmənin postumuza girməsi üçün kifayət idi. Post müddəti boyunca düşmən tərəfinə nəzarət edən əsgərin nəsibi bir düşmən gülləsi də ola bilərdi. Buna qarşı tədbir isə, qar-yağış, çovğun külək demədən daim silah çiyində, əl tətikdə hazır vəziyyətdə düşməni müşahidə altında saxlamaq və postu qorumaq idi. Bu əsgərlər sanki insan bədənini viruslardan və kənar müdaxilələrdən qoruyan, virusun digər orqanlara sızmasının qarşısını alan hüceyrələrin vəzifəsini icra edirdilər. Vətəni qoruyurdular.

Öz aralarında söhbət edən əsgərlərdən bəzisi: “səngərin içi belə-belə döşənsəydi palçıq olmazdı.” Bəzisi: “səngərin üstü belə-belə örtülsəydi qar və yağış səngərin içinə yağmazdı,” Bəzisi də məsələyə daha geniş baxaraq: “Xeyr! düz demirsiniz. 15 il əvvəl bu səngərlər yox idi. Gördüyünüz düşmən tapdağındakı bu dağların

hamısı, 2 km uzaqlıqdakı işıqları yanan bu kəndlər, kəndlərdəki bütün evlər bizimdir. Torpaqlarımız geri alınmalıdır. O zaman səngəri döşəməyə də, üstünü örtməyə də ehtiyac olmayacaq” deyirdi.

Bu çətin şəraitdə sərhəddə, səngər içərisində keşik çəkərək yatmayan və düşməni müşahidə edən əsgərlərə Hz. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) bir müjdəsi var. O, bir hədisində belə buyurur:

“İki cür gözü cəhənnəm atəşi yandırmayacaq: Biri Allah qorxusundan ağlayan göz, digəri Allah yolunda yumulmadan səhərə çıxan gözdür.” (Tirmizi, Fəzailul-Cihad 12)

Yəni düşmən müdaxiləsinin qarşısını almaq üçün növbə çəkərək səhərə qədər yumulmayan göz.

Bu hədis ölkəmizdə hər üç aydan bir hərbi xidmətə çağırılan gənclərimizə, həmçinin səngərlərdə yay-qış, isti-soyuq demədən torpaqlarımızın keşiyini çəkən, düşməni nəzarət altında tutan əsgər qardaşlarımıza böyük bir müjdə, mənəvi güc və ruh yüksəkliyi vermək baxımından çox əhəmiyyətli-dir.

Çöldə qatı qaranlıq hakim idi. Göz-gözü görmürdü. İki saat əvvəl səngərdəki qar dizə çatırdı, amma indi bu qar qurşağa və daha yuxarı çatırdı. Külək və çovğun bütün qarı sanki səngərin içinə süpürmüşdü. Ancaq bu yol və bu qar aşılmalı və qət edilməli idi. Bu qarın altında düşmən postu ilə üzbəüz dayanaraq torpağın keşiyini çəkən, düşməni müşahidə edən əsgər yoldaşlarımız dəyişilməli idi.

DÜŞÜNCƏ TARİXİMİZİN YAŞANTILARI

2000-ci ildə Böyük Britaniyanın “Lomond Books” nəşriyyatında tədqiqatçı alim Çarlz Skuirenin (Charles Squire) müəllifliyi ilə çap olunmuş “Kelt əsatirləri və əfsanələri” adlı araşdırma-sında aşağıdakı fikir və mühakimə ki-min üçünsə çox adi görünə bilər: “Olsterin (İrlandiyanın şimalında yerləşir) camaatı qəhrəman Kuxulinə (Cuchulainn) ailə qurmağı məsləhət görürlər, çünki onlar yaxşı bilirdilər ki, “ondan (Kuxulindən) törəyən onun özü olacaq.” Və bu camaat öz tayfasından olan belə bir nəhəng döyüşçünün (Kuxulinin) həyatdan elə-belə getmə-sini arzu etmirdilər.”

Bir sıra araşdırmaçıların hipotezasına görə irlandlar türk-iskit əsilli xalqlarındandır. Onların saqala xüsusilə məşhur Kuxulin dastanı XII əsrdə yazıya alınsa da, bu dastanın tarixinin daha uzaq əsrlərə gedib çıxdığını təsdiq edən həmin dastanın zəngin qədim dili və hadisələrin vəqe olduğu məkan və zamandır.

Ata-oğul münasibətinə gəldikdə isə

onu demək istərdim ki, tarixin səhifələrində şərəfli ata yoluna işıq tutan tacıdarların olduğu bir həqiqətdir. Qurban bayramına hazırladığımız günlərdə belə bir mövzuya toxunmağım heç də təsadüfi deyildir. Bu mövzu mənə düşünməyə sövq edəndə yazmaqdan çəkinmədim.

Doğrusu, Britaniya ədəbiyyatı tarixində irlandların öz yeri, çəkisi mənə həmişə maqnetizmi ilə özünə çəkmişdir. Və yuxarıda sitat gətirdiyim dastanı düşünəndə ümummilli liderimiz mərhum prezident Heydər Əliyev sanki mənə döyüşkən, mübariz qəhrəman Kuxulini xatırlatdı.

Sadəcə olaraq bir zamanlar Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının çox məşhur yazıçısı, qan qohumum Nəriman Süleymanovun söylədiyi bir hadisəni xatırladım. Keçmiş Sovetlər Birliyi dövründə Moskvada çap olunan “Pionerskaya pravda” qəzeti redaksiyasının şöbə müdiri Bakıda çıxan “Pioner” jurnalı redaksiyasına ezam olunanda şəxsən Heydər

Doğrusu, Britaniya ədəbiyyatı tarixində irlandların öz yeri, çəkisi mənə həmişə maqnetizmi ilə özünə çəkmişdir. Və yuxarıda sitat gətirdiyim dastanı düşünəndə ümummilli liderimiz mərhum prezident Heydər Əliyev sanki mənə döyüşkən, mübariz qəhrəman Kuxulini xatırlatdı.

Əliyev onu indi özünün adını daşdığı saraya konsertə dəvət edir. Və Nəriman müəllim həmin şöbə müdirinin sözlərini xatırlayanda həmişə qürur hissi ilə deyirdi: “O rus jurnalisti Heydər Əliyev haqqında elə bir tarixi fikir, söz söyləyib ki, onu gərək hamı qulağında sırğa etsin.” Və həmin fikri, sözü mən indi də unutmamışam: “Nəriman, o (Heydər Əliyev), sizin Azərbaycanınızın əsl I Pyotrudur. İlahi, bu insan (Heydər Əliyev) dünya tarixini, mədəniyyət və ədəbiyyatını necə gözəl bilirmiş!”

“Heydər Əliyev Azərbaycanın tarixinə Allahın bəxş etdiyi nadir şəxsiyyətdir. Əgər onun yolunu davam etdirən ikinci belə bir oğul-şəxsiyyət yetişsə, onda Azərbaycanı yalnız biz yox, bütün dünya tanıyacaqdır.”

Bunu bizə söyləyən “Kuxulin” dastanının məkanından olan irland əsilli, bir vaxtlar Qafqaz Universitetində Britaniya ədəbiyyatından dərs deyən, tədqiqatçı alim Aleksander Magill idi.

2008-ci ilin Oktyabrın 15-də xalq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin yenidən seçimini Heydər Əliyev siyasətinin davamçısı, onun doğma oğlu İlham Əliyevə etibar etdi.

XXI əsrin 8 yaşında Vətən torpağında başımız üstündə dalğalanan üçrəngli milli bayrağımıza and içən cənab Prezidentin arxasınca gedən xalqın ürəyində uca Allahdan arzuladığı xeyir-duadan gözəl nə ola bilər...

GEDƏK BİZ OLMAYAN YERƏ

Ramiz Rövşən

*Gəl, əl-ələ tutub gedək,
Gedək biz olmayan yerə.
Hər dərdi unudub gedək,
Dərdimiz olmayan yerə.*

*Bir kimsə tutmasın xəbər
Gəl çıxıb gedək birtəhər
Bu ev, bu küçə, bu şəhər
Bu dəniz olmayan yerə.*

*Burda qoyaq özümüzü,
Bu qırıxan üzümüzü,
Bu köhnələn sözümüzü,
Gedək söz olmayan yerə.*

*Atam oğlu, az çapala...
Sən deyən çətin tapıla.
Bu Ramizi kim apara
Bu Ramiz olmayan yerə?..*

“KEÇMİŞDƏN GÜNÜMÜZƏ XOCA ƏHMƏD YƏSƏVİ” BEYNƏLXALQ SİMPOZİUMU

Bakıda türk dünyasının tanınmış simalarından biri olan Əhməd Yəsəviyə həsr edilən “*Keçmişdən Günümüze Xoca Əhməd Yəsəvi*” adlı ilk beynəlxalq simpozium keçirildi. Təşkilatçılar Əhməd Yəsəvi ideyalarının gənc nəslin tərbiyəsi və millimənəvi dəyərlərin öyrənilməsi baxımından mühüm aktualıq kəsb etdiyini, o cümlədən **2009-cu ildə Bakı şəhərinin İslam Mədəniyyətinin paytaxtı elan edildiyini** nəzərə alaraq, “Keçmişdən Günümüze Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı layihənin həyata keçirilməsini qərara aldılar.

“Keçmişdən Günümüze Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı simpoziumun iştirakçıları ilk növbədə **ümummilli lider Heydər Əliyevin** məzarını ziyarət etdilər. Qonaqlar Şəhidlər Xiyabanında da oldular. **Gəncliyə Yardım Fondu, Mahmud Kaşqari Fondu, Türkiyə Universitetləri Məzunları İctimai Birliyinin** birlikdə hazırladıqları və **Türkiyə Cümhuriyyəti Türk Əməkdaşlıq və İnkişaf İdarəsinin** maddi köməyi ilə “Keçmişdən

Günümüze Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı layihə çərçivəsində keçirilən simpoziumda Əhməd Yəsəvinin ideyaları və prinsiplərinin türk-müsəlman dünyasının birliyi baxımından çox aktual olduğu bildirildi.

Tədbirdə **Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, yazıçı-dramaturq Hidayət Orucov, Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycan-dakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Hülusi Kılıç, Türkiyənin sabiq mədəniyyət naziri Namık Kemal Zeybek, Prezident Aparatı İctimai Siyasi şöbənin əməkdaşı Rasim Mirzəyev, Mədəniyyət və Turizm nazirliyi mətbuat şöbəsinin rəisi Çingiz Əlioğlu, millət vəkili Qənirə Paşayeva, Fazil Qəzənfəroğlu, Sabir Rüstəmxanlı, bir çox QHT sədr və nümayəndələri** və digər tanınmış şəxslərlə birlikdə 200 nəfərdən artıq dinləyici iştirak edirdi.

Tədbirdə iştirak edən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, yazıçı-dramaturq Hi-

dayət Orucov, Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Hülusi Kılıç Əhməd Yəsəvi haqqında fikirlərini səsləndirərək, belə bir tədbirin keçirilməsini alqışladılar və təşkilatçılara öz minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Türkiyədən gəlmiş **Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz**, **Prof. Dr. Mustafa Kara**, **Avrasya Yazıçılar Birliyinin mətbuat müşaviri Ömer Kayırla** yanaşı, görkəmli dinşünas **akademik Vasim Məmmədaliyev**, **Prof. Buludxan Xəlilov**, **Dr. Rafiz Manafov**, **Dr. Mehmet Rıhtım**, **filologiya elmləri namizədi Arif Əmrahoğlu**, **Zaman Əsgərli**, **Xuraman Hümbətova**, **Firudin Qurbansoy** Əhməd Yəsəvinin həyat və yaradıcılığı ilə bağlı bir-birindən maraqlı məruzələrlə çıxış etdilər.

Qeyd olundu ki, 1093-1156-cı illərdə yaşamış Əhməd Yəsəvi Türk və İslam dünyasının tanınmış şəxsiyyətlərindən biridir. Yəsəvi islam dəyərlərini türk mədəniyyəti ilə birləşdirməklə türk xalqlarına böyük xidmət etmiş dahi alimdir. Onun bütün şeir və fikirləri **“Divani-hikmət”** əsərində toplanıb. O, ərəb və fars dilini mükəmməl bilsə də, əsərlərini qədim cığatay-türk dilində qələmə alıb. Bununla da türk dilinin inkişafına böyük töhfə verib. Bakıda təşkil olunan **“Keçmişdən Günümü-zə Xoca Əhməd Yəsəvi”** adlı simpozium da onun irsinin ölkəmizdə daha dərinləndirilməsi məqsədi daşıyır. Bir neçə ölkədən nümayəndənin qatıldığı simpoziumda bildirildi ki, Yəsəvinin ideyaları və prinsipləri türk-müsəlman dünyasının

birliyi baxımından çox önəmlidir. Yəsəvinin irsi yetərincə öyrənilsə də, Azərbaycanda fundamental tədqiq edilməyib. Bu səbəbdən də türk və Azərbaycan təşkilatları Yəsəvinin öyrənmək üçün birgə layihə həyata keçirir, onun həyatı, türk ədəbiyyatı tarixində rolu, Türk-İslam cəmiyyətinin formalaşmasındakı fəaliyyətini öyrənmək məqsədi ilə bir sıra tədbirlər həyata keçiriləcək.

Türkiyənin sabiq mədəniyyət naziri Namık Kamal Zeybek bildirdi ki, XII əsrdə Azərbaycanda şairlər farscaya üstünlük verdikləri, şahlara mədəhiyyələr oxuduqları bir vaxtda Türkünstanda Xoca Əhməd Yəsəvi türk dilini göylərə yüksəltdir, farscanı bilməsinə baxmayaraq şeirlərini türkcə söyləyir, onları oğuz, qıpçaq ləhcələrindən istifadə edərək cığatay türkcəsində yazırdı.

Qeyd edək ki, Əhməd Yəsəvi türklərə müsəlman olmağı öyrətməklə yanaşı, çeşidli məzhəb və qrupların ortaq təməl qəbul etdikləri və hörmətlə yanaşdıqları İslamın türk yorumunun da təmsilçisi idi. Onun minlərlə tələbəsi, müridi mürsidlərinin hikmətlərini Türk coğrafiyasının dörd bir yanına, o cümlədən də Anadoluya yaydılar. Məhz buna görə də bu yerlərdə İslam dini daha sıx tutuldu, geniş yayılıb xalq arasında özünə dərin kök ata bildi. **Tədbirin sonunda Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti Ahmet Tecim** təşkilat komitəsi adından hər kəsə öz təşəkkürünü bildirdi və bu qəbildən olan tədbirlərin davam etməsini təmənni etdi.

POEZİYA GECƏSİ

Hər bir dövlətin özünə xas milli-mənəvi dəyərləri, elm adamları, böyük mütəfəkkirləri, şair və yazıçıları olduğu kimi, qədim tarix və mədəniyyətə sahib olan müstəqil Azərbaycanımız hər zaman bu dəyərlərə sahib olmuş və digər dövlətlər arasında öz yerini layiqincə tutmuşdur.

Bu qədim torpaqların yetişdirdiyi şair və yazıçılar hər zaman xalq tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Tarixin bütün səhifələrini vərəqlədiyimiz zaman görərik ki, bu dəyərləri qoruyub onlara sahib çıxmağımız həm bizim maariflənməyimizə, həm də dövlətimizin müstəqilliyinə gətirib çıxarmışdır. Hər bir dövlət öz müqəddəs tarixi, o müqəddəs tarixi də müqəddəs edən şəxsiyyətləri ilə yenilməz və qüdrətli bir dövlət halına gəlir.

İstər yaşadıkları dövrlərin, istərsə də bütün zamanların sönməz ulduzları sayılan belə istedadlı insanlar bu gün də vardır. Onları tapıb onlardan bəhrələnmək isə bizim borcumuzdur. Onlar bu gün qaranlıqlara qərq olmuş yollarımızın yanan çıraqları olmalıdırlar. Biz inanırıq ki, belə insanlar nə qədər ki, öz xalqına fədakarlıq edəcək xalq da bir o qədər onlara dəyər verib illər boyu yaşadacaqdır.

Azərbaycan xalqı hər zaman şeirin, poeziyanın dəyərini bilmiş və bu sahədə incilər ortaya qoymuşdur. Məhz elə bunun bariz nümunəsi kimi **Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyi** və **Azərbaycan Respublikası Gəncliyə Yardım Fondunun** birgə təşkil etdiyi **POEZİYA**

GÖRÜŞÜnü göstərmək olar. Bu poeziya görüşündə Türkiyədə tanınıb dəyər verilən, şeir və məqalələri sevilərək oxunan “Bir lahzaya bin asır” məşhur şeir kitabının müəllifi, Türkiyədə nəşr olunan *Yüzakı dərğisinin* redaktoru, şair **Muhammed Ali Eşmeli** və Azərbaycanın tanınmış şairi “Dağ ürəyi”, “Səsimə səs ver” kimi şeir kitablarının, “**Bizdən sonra nə qalır**” adlı oçerklər kitabının müəllifi, bir sıra beynəlxalq və respublika mükafatları laureatı, şöhrət ordenli şair **Məmməd Aslan** iştirak edirdilər. Bu poeziya görüşü iki dövlət arasındakı tarixi və mədəni əlaqələrin genişlənməsi və möhkəmlənməsi baxımından da böyük əhəmiyyət kəşb edirdi..

Tədbiri açıq elan etmək üçün ilk olaraq söz **Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti Ahmet Tecim** bəyə verilir. Ahmet Tecim bəy öz çıxışında qonaqları salamladı və onlara sənət yolunda müvəffəqiyyətlər arzuladı. Tədbirdə çıxış edən **Dünya Gənc Türk Yazarlar Birliyinin sədri Əkbər Qoşalı** öz çıxışında türk dünyasının dahi insanları haqqında məlumat verdi. Daha sonra söz poeziya gecəsinin aparıcı qonaqlarına verildi. Hər zaman Azərbaycan ədəbiyyatına dəyər verdiyini bildirən **Muhammed Ali Eşmeli** bəy öz çıxışında Azərbaycanın dahi şairi Məhəmməd Füzuli yaradıcılığına böyük yer ayırdı. Tədbirdə iştirak edən Azərbaycanın tanınmış şairi **Məmməd Aslan** iki dövlət arasındakı milli-mənəvi dəyərlər haqqında söz açdı və öz poetik düşüncələri ilə qonaqların sevincinə sevinc qatdı.

APPLE GOOGLE-A RƏQİBMİ OLACAQ?

Apple, Google-un qarşısına öz axtarış mühərrikini çıxartmağa hazırlaşır? TechCrunchda yayılan xəbərə görə Apple, öz axtarış mühərriki üzərində bir müddətdir işlərini davam etdirir. Google-un axtarış mühərrikindən çox məmnun olmayan və bir müddətdir bu istiqamətdəki işlərinə sürət verən Apple-in məqsədi isə, iPhone və masaüstü sistemlərində bundan sonra Google-un axtarış mühərrikini deyil, özününkünü istifadə etdirməkdir.

Google isə iPhone, iPhone 3G və iPod Touch istifadəçiləri üçün axtarış səhifəsini yenidən optimizə etmiş və istifadəçilərin rəylərini öyrənmək üçün təqdim etmişdi. Buna baxmayaraq Google axtarış mühərrikinə bir alternativ meydana gətirmək istəyən və öz axtarış mühərriki üzərində işləyən Apple-in görəsən gerçək məqsədi nə ola bilər?

Bu mövzudakı xəbərlər hələ bir söz-söhbətdən kənara gedə bilməsə də, Applein yeni bir axtarış mühərriki inkişaf etdirməkdən çox Google-n əsas götürəcəyi və istifadəçilərə daha rəngli bir axtarış mühərriki interfeysi təqdim edəcəyi gözlənilir.

KOSMOS HÖRÜMÇƏKLƏRİ

Amerikan Havaçılıq və Kosmos Dairəsi NASA, Beynəlxalq Kosmos Stansiyasına səfərə çıxacaq olan Endeavour ilə kosmosa 2 hörümçək göndərir.

Stansiyanın yeni hissələrinin inşasında işləyəcək olan 7 nəfərlik kollektiv ilə birlikdə göndəriləcək olan hörümçəklər, 3 ay boyunca kosmonavatlarla birlikdə yaşayacaq.

Yer çəkimi olmayan mühitdə necə əlaqədə olduqları və yeməklərini necə saxladıklarını araşdırılacaq olan hörümçəklərin internetdən izlənəcək görünüşləri də, dünyadakı minlərlə şagird tərəfindən proyekt olaraq izləniləcək.

Kosmosa insan xaricində göndərilən ilk canlı, 1947- ci ildə ABŞ-in sınağı V2 roketinə yerləşdirilən meyvə ağcaqanadları olmuşdu.

Bu tarixdən sonra kosmosa göndərilən heyvanlar sırasıyla meymun, it, pişik və qurbağa oldu.

İNSANA ƏN YAXIN ROBOT

İlk Android ilə tanış olun.

Elm adamları eynilə insanlar kimi mimika edə bilən ilk "Humanoidi" hazırladılar. Jules adı verilən robot başı cüt cinsiyyətli olaraq hazırlandı. Xüsusi bir proqramla idarə edilə bilən Jules, insan üzündəki hərəkətləri və mimikaları eynilə özündə əks etdirə bilir.

Dərisinin altında kiçik bir elektronik mühərrik olan Jules, üzünü turşuda bildiyi kimi, hüznü gözləriylə kameralara da baxa bilir.

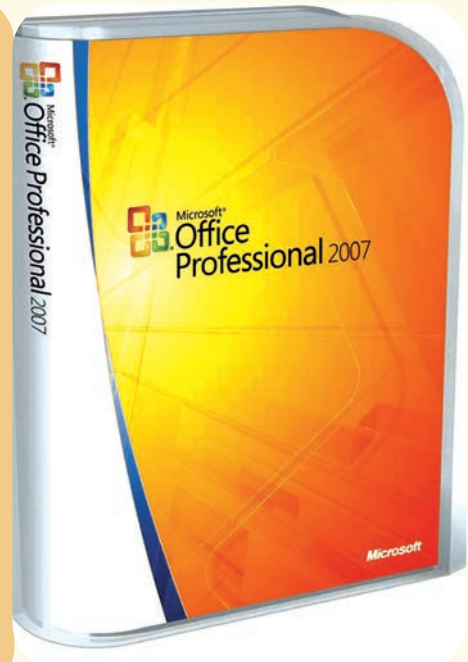
İnsan-Robot qarşılıqlı proyektı West of England və Bristol universitetləri tərəfindən hazırlanır. 3 robot mühəndisi mimika edən robotu 3.5 ildə hazırlamışdır.

OFFICE 2007 SP2

Microsoftdan verilən məlumatlara görə, Office 2007 Service Pack 2 üçün gün sayır. Bəs yeni SP2 nə vaxt nəşr olunacaq?

Microsoftdan verilən açıqlamaya görə, Office 2007 Service Pack 2 önümüzdəki ilin Fevral və Aprel aylarında satışa təqdim olunacaq. Service Pack 2 ilə birlikdə Office 2007 proqramını istifadə edən istifadəçilər artıq Openoffice.org-un ODF(Open Document Format) və Adobe-nin PDF formatını açə biləcəklər.

Service Pack 2-nin gətirəcəyi digər yeniliklər arasında, Outlook 2007 üçün daha etibarlı bir təqvim və yüksək performans, Excel 2007 üçün təkmilləşdirilmiş qrafikləmə, Power Point və Word 2007-dəki qrafiklər üçün Object Model dəstəyinin daha da aktivləşdirilməsi olacaqdır.

XÜSUSİ BİR WINDOWS GƏLİR

Microsoft şefi Steve Ballmer, Windows 7 -dən əvvəl bir əməliyyat sistemi də çıxaracaqlarını açıqladı. Windows Cloud adındakı proyekt bu ay içində tanılacaq.

Google Docs və Microsoft Office Live Workspace, müxtəlif veb tətbiqlərinə nümunə olaraq göstərilə bilər. Ballmer detallar haqqında daha sonra danışacağını söyləyir. Windows Cloud, Vista və Windows 7 -nin üzərində yol aldığı əməliyyat sistemi relsindən müstəqil olaraq inkişaf etdiriləcək.

Microsoft bu proyekt ilə bu sıralar web tətbiqləri mövzusunda birinciliyi ələ alacaq Google-a rəqib olmaq istəyir. Tək Windows inkişaf etdiriciləri proqramı tamamilə webdə depolamaq istəmir, əksinə masaüstü proqramlarını internet tətbiqləri ilə genişlətmək istəyirlər. Microsoft bu strategiyayı "Software plus Service tərəfindən" (Proqram müsbət xidmət) şəklində adlandırır.

ibrətlər

Başqasından istəməyə utanıram

Tabiun alimlərindən və vəlilərindən olan Salim b. Abdullah bir gün Məscidi-Həramda Əməvi hökmdarı Hişam b.

Əbdülməlik ilə qarşılaşdı.

Hişam b. Əbdülməlik ona:

- Ey Salim! Nə ehtiyacın varsa məndən istə!

-dedi. Salim b. Abdullah belə buyurdu:

- Ey Hökmdar! Mən Allahın evində Allahdan başqasından hər hansı bir şeyi istəməyə utanıram!

Elm nə üçün öyrənilir?

Böyük İslam alimi Yəhya b. Muaz deyir ki:

- Elm təkcə bilmək üçün əldə edilməz. Elm əməl edilmək üçün öyrənilir.

Çünki savab elm yoluyla edilən əməldən əldə edilir, yoxsa əməl edilməyən bilikdən bir savab gəlməz.

İmam Şafii də:

- Elm əzbərlənən deyil, əzbərdən əldə edilən faydadır.

Dünyanın ən böyük ləzzəti

Abdullah b. Mübarək bir gün belə demişdir:

- Dünyanın ləzzətləri üçün yaşayan dünya əhli, dünyada olan ən böyük ləzzəti dadmadan dünyadan getdilər.

Dinləyicilərdən bəziləri:

- Ən böyük ləzzət nədir? Deyə soruşduğu vaxt Abdullah b.

Mübarək belə cavab verdi:

- Allahı bilmək, yəni Mərifətullah!

İki müsəlman qarşılaşıb əllə görüşsələr, bir-birindən ayrılmadan günahları bağışlanar. (hədisi-şərif)

Şübhəsiz ki, Allah verdiyi nemətin əlamətini bəndəsinin üzərində görməkdən xoşlanar. (hədisi-şərif)

Əsl Vətən haradadır?

Böyük alim Vəhb b. Münəbbih belə buyurdu.

- Biz Adəm oğulları əslində cənnətdən gəlmiş bir nəsilik. Şeytan bizi aldatdı və cənnətdən buraya, yoxsulluq və fəlakət yurdu olan dünyaya enməmizə səbəb oldu. Ağıllı olan ayrıldığı əsl Vətənə dönmədikcə dünyanın keçici ləzzətlərinə sevinib, fani gözəlliklərə aldanmaz.

Ağıllı-Zəkalı-Zəngin-Xəsis

Şəqiq Bəlxi həzrətləri belə demişdir. Yeddi yüz alimdən soruşdum.

- Kimlərə ağıllı, zəkalı, zəngin, xəsis deyilir? Hamısı da bir-birinə oxşar cavab verdilər. Nəticə belə oldu.
- Dünyanı sevməyən (yəni dünyaya qəlbi ilə bağlanmayan) adam ağıllıdır.
- Dünyanın zövqü-səfasına aldanmayan adam zəkalıdır.
- Allah təalanın təqdir etdiyinə razı olan adam zəngindir.
- Allah təalanın verdiyi nemətlərlə insanları faydalandırmayan adam xəsisdir.

Qəbul olunmasında şübhə olmayan üç dua vardır. Məzlumun duası, qonağın duası, atanın övladına duası. (hədisi-şərif)

Əsl pəhləvan güləşdə rəqibini məğlub edən deyil, qəzəbləndiyi zaman qəzəbinə hakim olan kimsədir. (hədisi-şərif)

Sevimli Peyğəmbərimiz Məhəmməd (s.ə.s)

İlk öncə yaradıb sənin nurunu
Nurundan yaradıb bütün varlığı.
Edib aləmlərə fəxri-kainat
Olmusan əxlaqlı həm yüksək bir zat.
Allahın həbibini oldun o gündən
Gözəl qoxu gəldi sənin gülündən.
Sevdirdi yaradan səni hər yerdə
Çəkirlər adını yalnız xeyirdə.
Kövsəri yaratdı yaradan Xaliq
Olmusan hörmətli, tərifi layiq.
Verdi ixtiyarı sənə əlinə
Təriflər deyirik sənə şənə.
Oldun bir nümunə bütün dünyada
Sorağın yayıldı bütün aləmdə.
O Quran əxlaqlı gül üzlü Rəsul
Oldun dinimizi təbliğə məsul.
Tövratda, İncildə çəkilməmiş adın
Nura qərq olmuşdur sənə cəmalın.
Yaradan buyurmuş gələcək Əhməd
Verilməz insana heç bir əziyyət.
Yaradan seçibən etdi Rəsulu
Olmusan Allahın sevimli qulu.
İlk gündən adını yazdı taxtına
Yazıldı gözəllik sənə bəxtinə.
Çəkdi əziyyətlər, gördün müsibət
Kafirlər gördülər işləri xəlvət.
Xələlik gətirmək bir peşə oldu
Onların qəlbləri həsədlə doldu.
Çəkdi sınağa son nəfəsədək
Çıxdın imtahandan təzə təmiz gül tək.
Müqəddəs Quranda Allah buyurmuş
Dözümlü və səbri tövsiyə etmiş.
Peyğəmbər möhürlü ey gözəl nəbi
Ucaltdı yüksəyə Allahın səni.
Sənə şəfaətin lazımdı bizə
Qonşu edər bizi yaradan sizə!

Davud MUSAZADƏ

Oxucuların və müəllifin nəzərinə çatdırırıq ki, jurnalımızın 24-cü sayının 56-cı səhifəsində nəşr olunan "Kollayderin tunelində yaranan qara çuxur sonda Yer kürəsini də uda bilərmi?" başlıqlı yazı Nazim Hüseynov tərəfindən qələmə alınmışdır.